

1963

moteris

5

rugšėjis
spalis

LIE TU V I U M O T E R U Ž U R N A L A S

T U R I N Y S

L. Imbrasienė	Pamastykime . . .	1
G. Krivickienė	Vilnius lietuvių liaudies dainose	2
Dr. L. von Kersbergen	Moters vaidmuo mergystės pašaukime	5
D. Indreikaitė	Žemaičių kanauninkas Mikalojus Daukša	10
Kan. M. Daukša	Prakalba į Maloningąjį Skaitytoją	11
N. Narutė	Ilgesys (eil.)	12
V. Mykolaitis-Putinas	Šilėnų kaimo sukilimas	13
Z. Daugvainienė	Afrikos moterys	18
Kun. P. Vaseris	Iš kelionės per Amerikos dykumą	20
E. Tumienė	Daina (eil.)	20
• Vaiko auklėjimas	Veda D. Petrutytė	21
• Moterys pasaulyje	Juslės ir jų reikšmė auklėjime — D. Petrutytė	22
	G. Petkevičaitės-Bitės mirties 20-tį minint—J. Miškinis	
	Pasaulio Liet. Bendruomenės Seimas — J. M. Matienė	
	ALRK Moterų S-gos 30-tas Seimas — E. Paurazienė	
	Lietuvių moterų atstovybė didžiajame moterų	
	klubų suvažiavime	
	Viešnia iš Australijos — Z. Dgv.	25
• Šeima ir mokykla	“Mamyte, noriu būti sesele” — O. Saulaitienė	25
• Sveikata	Arterijų sklerozė — Dr. V. Litas	
	Chemikalų žala gyvulių bei augalų kultūroje —	
	E. Gimbutienė	27
• Organizacinė veikla	Melbourn LKM Dr-jos metinė veikla	27
• Madų ir grožio pasaulis	Veda I. Kairienė	28
• Šeimininkų kampelis	Veda A. Rusinienė	28

ILIUSTRACIJOS

M. K. Čiurlionis	Žemaičių kapinės	2
K. Sklėrius	Motina ir duktė	3
M. Katiliūtė	Bulves skuta	5
J. Mikėnas	Moteris su vaisiais	7
Kanados eskimų menas	Motina ir vaikas	9
V. Abraitienė-Stančikaitė	Šokio improvizacija	10
V. Abraitienė-Stančikaitė	Rudens viltis	11
V. Abraitienė-Stančikaitė	Neramumai	13
B. Bulotaitė	Estiška simfonija	15
P. A. Renoir	Mergaitė su laistytuvu	17

“MOTERIS” Lietuvių Moterų Žurnalas Nr. 5 (35) 1963 m.
 Leidėjos: Kanados Lietuvių Katalikių Moterų Draugija.
 Vyr. redaktorė: Izabelė Matusevičiūtė.
 Administratorė: Bronė Pabedinskienė.

Redakcijos ir administracijos adresas: 57 Sylvan Ave., Toronto 4, Ontario. Spaudė “Žiburių”
 Spaudos Bendrovė, Toronto, Ont. Viršelį ir meninę priežiūrą N. Kulpavičienės. Atskiro
 numerio kaina 75 ct. Prenumerata metams \$4.00.

“MOTERIS”, Lithuanian Women's Magazine. 1963. No. 5 (35).
 Printed by “The Lights” Printing and Publishing Co. Limited in Toronto. Single copy 75 c.

PAMASTYKIMĖ...

L. IMBRASIENĖ

“Gyvenk taip, kaip mąstai; kitaip, anksčiau ar vėliau, imsi mąstyti taip, kaip gyveni”.

Nors ši vieno autoriaus mintis buvo išreikšta jau senokai, rodanti ano meto didelį reikalą pertvarkyti žmogaus kryptantį gyvenimo būdą, tačiau kaip dar labiau reikėtų jį priimti mąsteliu mūsų modernaus amžiaus gyvenimo apraiškoms matuoti!

Su didele nuostaba sekame ir su džiaugsmu sutinkame kiekvieną naują, žmogaus proto sukurtą ir jo drąsiomis pastangomis patiektą žmoniškai kritikuoti, įvertinti ir priimti ar atmesti. Vakarų pasaulio pasiekti laimėjimai įvairiose srityse, ypačingai pokario metais, įgalina žmogų vesti toki gyvenimo būdą, apie kurį neviena primityviųjų tautų negali ne tik svajoti, bet nepajėgia nė įsivaizduoti. Šių dienų civilizuotas žmogus sugeba kurti savo gyvenimą taip, kad su mažiausiomis pastangomis pasiektų ko didesnio rezultato ar pelno. Kas kartą vis labiau tobulėjanti technika aprūpina žmogų įvairiomis lengvatomis, o pačiam žmogui telieka tik dėti visą savo energiją toms patogumo priemonėms įsigyti. Iš čia ir kyla žmogaus tragedija: besirūpindamas materialiniu gerbūviu ir nenorėdamas atsilikti nuo kitų, jis nė nepajunta tapęs tos milžiniškos techniškos mokslių sukonstruotos mašinos rateliu. Kol jaunas ir sveikas, manosi kalnus nuversiąs, bet laikas yra slidesnis net už patį pinigą... Ir staiga pajunta, kad kažkas atsitiko: ne taip sparčiai ratelis besisuka, nes pasirodo esąs jau gerokai apdilęs... Ir pradeda ratelis girgždėti ir rūdyti, nepadedą nė kruvinu prakaitu sukrauti lobiai, nes ką gi, jie tik paprasta materija, jais neužpildysi tuštumos, skirtos kilniems turtams, tiems, kurie negenda ir nerūdyja ir kurių vagis negali išvogti...

Visą savo laiką ir energiją bei gabumus skirdami įgijimui ir išlaikymui augšto gyvenimo standarto, dažnai, pavargę ir nebetekę jėgų, ranka numojame į mūsų augštesnės prigimties statomus reikalavimus. Besirūpindami arba ner mažai dėmesio kreipdami į savo asmenybės tobulinimą bei dvasinių galių ugdymą, pajuntame, kad kažkokios negerovės įsibrovė į mūsų gyvenimą ir lyg augštvn kojomis viską apvertė. Rodos bėgame, dirbame, plūšame, o tačiau nėra tos laimės ir tiek... Ydos ir prasti palinkimai, dažnai tradicijų skraiste pridengiami, kaip vėžys, pamažu, bet su tikru tikslumu, naikina žmogaus vidinę struk-

tūrą, silpnina jo dvasines jėgas ir stumia į gilų nepasitenkinimą bei apsvylimą. Tada dažnu atveju, dėl mūsų nepasisekimų pradedame kaltinti nedėkingas aplinkybes, draugus bei pažįstamus, kurie, kaip mums atrodo, tik ir laukia mums pakenkti ir iš mūsų nesėkmės pasidžiaugti. Patys nepastebime, kad, gyvendami tokiose nuotaikose sėjame blogio sėklą, ir stebimės, kai lazda atsisuka antruoju galu mus pačius apkulti.

Kai minėtos priežastys pradeda dominuoti gyvenime, moteris - motina neišvengia to paties likimo. Dėl įvairių susidėjusių aplinkybių nepajėgdama sudaryti sąlygų, kuriose ji galėtų tarpti kaip pilnutinė asmenybė, moteris neatlieka taip svarbaus jos prigimčiai skirto uždavinio - motinystės ir naujosios kartos auklėjimo.

Gal kas ir pasakytų, kad nėra taip sunku vaikus turėti ir juos užauginus išleisti į pasaulį. Žinoma, tokia natūrali ir paprasta procedūra nedaug tereikalauja pastangų. Gal mūsų protėviai taip galvodavo ir pasitenkindavo, matydami vaikus sveikus augant. Ir šiuo metu dar yra tokių primityvių tautelių, kurios panašiai savo prieaugliu rūpinasi.

Tačiau šiandieninė moteris prieš savo valią yra atsidūrusi tokiose sąlygose, kurios ją įpareigoja rūpintis ne tik natūraliu prieaugliu, bet, svarbiausia, jo tinkamu paruošimu gyvenimui.

Kad pajėgtų išlaikyti pusiausvyrą modernizmo sukurtoje sąlygoje, o ypačingai turint prieš akis dar didesnius ateities statysimus reikalavimus, asmuo privalo turėti aplinką ir priemones, kuriose jis, kaip individas, galėtų tarpti ir ugdyti savo intelektualias bei socialines savybes. Tikslai tada moteris bus pajėgi išleisti į gyvenimą tinkamai paruoštą savo vaiką, kai ji įsisąmonins, kokią atsakomybę ji neša prieš ateities kartas, ir pagal tai stengsis, kiek sąlygos leidžia, pati šviestis ir gilintis bei tobulintis dalykuose, sudarančiuose tą pagrindą, ant kurio turėtų būti statomas kiekvieno individo gyvenimas.

Cia ir norėtusi priminti, kad gera knyga yra puikiausias moters draugas ir ištikimas palydovas, siūlęs savo draugystę besąlyginiai. Mes turime džiaugtis lengvatomis, kurias valdžia duoda besinaudojantiems viešų skaityklų bibliotekomis. Kai knyga, nešanti šviesą, bus dažna viešnia moters pastogėje, gyvenimas atskleis daugelį nuostabių dalykų, kurie buvo ligi tol nuo jos paslėpti.

VILNIUS LIETUVIŲ LIAUDIES DAINOSE

GRAŽINA KRIVICKIENĖ

Daug yra lietuvių liaudies dainų, kuriose minimas Vilnius. Lietuvos sostinės vardas yra randamas įvairių rūšių dainose: darbo, šeimos, vestuvinėse, metinių švenčių progomis, humoristinėse bei vaikų dainose, bet svarbiausią vietą jis užima karo ir rekrūtų dainose. Dainos mininčios Vilnių dainuojamos netik Vilniaus krašte, bet yra paplitę po visą Lietuvą. Jų įvairių variantų yra užrašyta Suvalkijoje, Aukštaitijoje, Žemaitijoje. Vilniuje auga mergelė ar bernelis, ten važiuoja pirkti rūtų sėklelių, aukselio žiedelio, naujos suknelės ir grabelio, pelėda perka muilą savo vaikams prausti; ten broleliai renkasi karo žygiams, ten prievarta suvežtų rekrūtų ašarėlėmis Vilniaus gatvelės išmazgotos. Tos amžių bėgyje sukurtos liaudies dainos yra lyg savos rūšies lyrikoje išlikę dokumentai.

Vienoje rugiapiūtės dainoje sako:

Rengėsi jaunas,
Rengėsi jaunas
Mažon kelionėlėn.
Mažon kelionėlėn,
Mažon kelionėlėn
Vilniaus miestelin.

Verpimo dainoje taip apibudina tinginę audėją:

Dveji treji meteliai
Kaip drobėles audžiu,

Ateis ir ketvirti
Pakolei išduosiu.

Skuode kuodelis,
Palangoj ratelis,
Pajūružėj staklėlės,
Mintaujoj nytelės.

Mintaujoj nytelės,
Vilniuj pakojelės,
Šeduvoj šaudyklėlės,
Rygoj skietelis.

Štai sutartinė keturinė darbo rūšies daina, nors apie darbą joje ir nekalba (šios sutartinės pritarinio neduodu, kaip ir kitų čia cituojamų dainų duodu tik trumpas ištraukas):

Saulutė tekėjo
Ciutelė lylia,
Ana puse Vilniaus
Ciutelė lylia.
Ne saulutė teka
Ciutelė lylia,
Ten sesiulė eina
Ciutelė lylia.

Plačiai paplitusioje dainoje į Vilnių važiuoja tėvelis dukrelei suknelių pirkti:

— Pas tavo tėvelį
Gėriau ir valgiau,
Man tave tėvelis
Jau pažadėjo.

— Netiesa, berneli,
Neviernūs žodžiai,
Da mano tėvelio
Nei namie nėra.
Mano tėvelis
Vilniaus miestely,
Vilniaus miestely
Sukneles perka.

Rūtų sėklų taip pat mergelės eina pirkti į Vilnių. Šioje dainoje nors ir rūpestingai auginta ir prižiūrėta rūta, ji nuvyta su berneliu karietoje važiuojant:

Vai tai brangiai rūtelė auginta:
Iš Vilnužio sėklėlė parnešta,
Iš Gartyno sėjėja samdyta,
Žaliu vynu rūtelė laistyta,
Diemedelio kuoleliais smagstyta,
Baltų gulbių sparneliais dangstyta.

Vilnius didelis miestas ir visokių pavojų ten daug. Motina laukia prie rūtų darželio sugrįžtančios dukrelės ir jos taip kalbasi:

— Dukrele mano,
Jaunoji mano
Kurėjai vainikėlį
Žalių rūtų kvietkėlį?
— Vilniaus miestely
Siauros gatvelės,
Tarp vartų purvynėlis,
Purvyne vainikėlis.

Vestuvinėje dainoje klausia mergelės iš kur jos jaunikaitis:

Piršlys iš Krakių,
Maršalka iš Šakių,
O mano bernytis
Iš Vilniaus miestelio.

Kraitvedžių dainoje mini gerus Vilniaus amatininkus:

Vai, jūs brolutėliai,
Balti dobilėliai
Pamažu vežkit
Sesaitės kraitelį.
Pamažu vežkit
Sesaitės kraitelį,
Nenudaužkit
Skrynės pakojęlių.
Kai nudaužysta
Skrynės pakojęles,
Nepataisysta
Be Vilniaus kalvelių.
Kol jūs pasieksta
Tą Vilniaus kalvelį,
Jūs užstatysta
Juodbėrius žirgelius.

Ir mūsų metinių švenčių dainos neapseina nepaminėjusios Vilniaus. Štai vienoje supuoklinėje dainoje mergelė prašo ją augštai išsupti. (Senovėje buvo manyta, kad supantis augmenija skatinama greičiau augti. Buvo išlikęs paprotys pavasarį per Velykas suptis supynėmis):

Supkit meskit,
Supkit meskit
Mane jauną,
Kad užvysčiau,
Kad užvysčiau
Aukštą kalną.
Aukštą kalną,
Aukštą kalną
Žalią girią.
Ant aukšto kalno,
Ant aukšto kalno
Vilniaus miestelis.

Toliau dainoje mini, kad mergelė nupirks aštrias žirkleles, pakarpys augštus medelius ir gal pamatys tėvelio dvarą pro kurio vienus vartus saulutė teka, pro kitus mėnulis leidžias, o pro trečius sesulę lydi.

Štai Kalėdų dainoje taip dainuoja:

Vakar buvau Vilniaus mieste,
Oi, Kalėda, Vilniaus mieste,
Turgavojau bernų suolus,
Oi, Kalėda, bernų suolus.

Bernų suolai po šilingą
Oi, Kalėda, po šilingą,
Kepurėlės po pusantro,
Oi, Kalėda po pusantro.

Vakar buvau Vilniaus mieste,
Oi, Kalėda, Vilniaus mieste,
Turgavojau mergų suolus,
Oi, Kalėda, mergų suolus.

Mergų suolai po šimtelį,
Oi, Kalėda, po šimtelį,
Vainikėliai po pusantro,
Oi, Kalėda, po pusantro.

Randame Vilnių minint jumoristinėse ir vaikų liaudies dainose:

Tupi grūšioj pelėda,
Vijo lizdą pelėda,
Dėj kiaušinius pelėda,
Vedė vaikus pelėda.
Juodi vaikai pelėdos.
Važiu Vilniun pelėda
Pirkti muilo pelėda.

Daugeliui yra žinoma daina apie dėdę, kuris buvo Vilnių, gal buvo, gal nebuvo, buvo buvo, kaip nebuvo, arba:

Vai kur buvai, dieduk mano,
Vai kur buvai, dūšia mano,
Vai kur buvai tu mano
Pilkas karvelėli mano?

K. ŠKLERIUS

MOTINA IR DUKTĖ

Vilniuj buvau, bobut mano,
Vilniuj buvau, dūšia mano,
Vilniuj buvau tu mano
Raiboji gegele mano. Ir t.t.

Tačiau dažniausiai Vilnius minimas karo ir rekrūtų dainose. Joja bernelis karan, jis nesidžiaugia galėsiąs priešus žudyti, tik išsipasakoja kaip jam yra sunku skirtis su šeima ir mylimąja mergele. Seserys padeda broliui ruoštis karan joti, jis žada grįždamas parnešti joms dovanėlių. Seserys ilgai laukia sugrįžtant brolio iš karo — prarymo uosio tvorelę, prastovi kalne duobelę, bet sulaukia tik parbėgantį žirgą, kuris pasakoja, kad jų brolelis žuvo ir palaidotas Vilniuje. Kirto jo galvelę kaip kopūstėlį, krito liemenėlis kaip girioj ąžuolėlis. Kur galva krito — rožė išdygo, kur kraujas tiško — žemčiūgai blizga ir pan.

Vienoje dainoje sūnus ruošdamasis į karą prašo tėvą, kad nušertų bėrą žirgą ir nupirktų tris trimintus —

Vai kai nušersi bėrą žirgelį,
Važiuk Vilniaus miestelin
Nupirk man tris triūbeles —
Visas tris trimitėles
Aukseliu paauskuotas,
Deimantu išvingiuotas.
Pirma triūbele aš užtriūbysiu
I žirgelį sėsdamas
Galvelę palenkdamas
Tėvelius virkdydamas.
Antra triūbele aš užtriūbysiu
Per kaimelį jodamas,
Mergeles virkdydamas.
Trečia triūbele aš užtriūbysiu
I glitelę stodamas,
Širdelę ramindamas.

Vienoje dainoje užrašytoje 1904 m. minimi kryžiai ir giriami narsūs mūsų kareivėliai:

MERGAITĖS GALVUTĖ (konsolė).
Šv. Petro ir Povilo bažnyčia Vilniuje.

Vilniaus miesto žalias bromas
Ten žirgus pabalnojom,
Pabalnojom ir išjojom
Į vaiską pristojom.
.....

Kai parlido armotėlės —
Skynė ulytėles,
Skynė, skynė ulytėles
Kryžiokų vaikelio.

Labai slaunūs ir vajaanūs
Mūsų kareivėliai,
Bėgo kraujas ligi kelių
Šaly neprietielių.

Bet berneliai kartais ir pasigiria:

O, kai aš jojau
Per Vilniaus miestelį,
Visos miesčionėlės
Manimi gėrėjos.
Ar žiūrit nežiūrit,
Jaunosios mergelės,
Matot mergužėles,
Kad aš kareivėlis.

Liūdna Lietuvos istorijos dalis, 18 šimtmečio pabaigoje rusams okupavus Lietuvą, atsispindi ir lietuvių rekrūtų dainose, kada prievarta buvo imami rusų kariuomenėn Lietuvos jaunuoliai, pradžioje neribotam laikui, paskui 25 metams, ir pagaliau buvo sumažinta ligi 6 metų karo tarnybos. Todėl nenuostabu, kad dainos išdainuoja liūdną jaunuolio atsiskyrimą su šeima, su mylimąja mergele. Kartais dainose sako sūnelis motinai, kad būtų geriau manęs neauginus. Tačiau, kartais kyšininkai-vertelgos išpirkdavo vyrus, kartais apgaudavo. Štai berneliai lankoje pjovę šieną grįžo namo —

Mes susitikom vyrų pulkelį
Ant kelio kryžkelėlio:
Vienas nešė sukrias virveles,
Antras rankoj pantelius.
Vienas rišo mano rankeles,
Antras dėjo ant kojų pančius.

Kai privažiavom Vilniaus miestelį,
Miesto vartai atkelti.
Kai privažiavom prie priemėlių,
Ten daugel ašarėlių.
O kai užpylė daug pinigėlių
Ant baltojo stalelio,
Tuos pinigėlius išsidalino
O mane pražudino.

Šioje dainoje pasakoja, kaip žiauriai su berneliais elgėsi:

Liepė atnešti žalių lazdelių,
Liepė pastatyt po du iš šalių.
Kožno kirtimo kraujas tekėjo,
Po baltoms kojelėms žemė drebėjo,
Vilniaus ulyčios krauju žydėjo ir t.t.

Užtat daugelyje dainų pasikartoja posmai: Vilniaus miestas brukavotas, mūs broliukų išvaikščiotas, ašarėlėms išmazgotas.

Priespaudos metai slinko, Lietuva budo ir va randaime dainą:

Josiu Vilniun ant karės
Atkariauti Lietuvos.
Vilnius mūsų tėvynė —
Lietuvos sostinė.

Pagaliau Lietuva laisva, bet atėjo 1920 metų spalio 9 diena. Dar silpnos, tik po ilgos rusų priespaudos prisikėlusios Lietuvos sostinė lenkų klasta atplėšiama nuo Lietuvos. Ir vėl skamba Vilnių mininės naujosios gadynės dainos, daugiausia mūsų rašytojų sukurtos, kompozitorių harmonizuotos melodijos — senas Vilnius mūsų buvo, mūsų bus... bet jas šiame straipsnyje nebeliesiu.

MOTERS

VAIDMUO

MERGYSTĖS

PAŠAUKIME

DR. LYDWYNE VON KERSBERGEN

Nuo pat Bažnyčios įsteigimo iki šių dienų krikščioniškoji bendruomenė pasaulį stebino nuostabių reiškinių: iš josios narių tarpo išsiskirdavo tūkstančiai vyrų ir moterų, kurie, vedini besąlyginės meilės Kristui, laisvai išsižadėdavo moterystės ir pasirinkdavo mergystės – nuolatinės skaisybės gyvenimą.

Negalima paneigti fakto, kad su Kristaus atėjimu į pasaulį buvo atnešta visai nauja antgamtinė realybė, būtent mergystė kaip atskiras gyvenimo luomas, mergystė, kaip ypatinga ir tik krikščionybei būdinga gyvenimo vertybė.

Tiesa, senovės pagoniškasis pasaulis nekartą bandė sau mergystės idealą susikurti, pvz. romėniškosios vestalės, įvairios mergelės dievaitės. Tačiau neišmatuojama bedugnė skiria tuos pagoniškus neiškaus il-

gesio sukurtus tipus nuo tų, ką krikščionybė savo gyvenime realizavo ir realizuoja. Graikų panteono skaisčioji Artemidė ir Atena – tai mitologinės asmenybės, turėjusios išreikšti graikų įsivaizduotąjį kūniškojo integralumo idealą, kuris juose gal tikrai sužadindavo nuostabą, bet kuriuo jie praktiškai nesistengdavo pasekti savo gyvenime. Romėnų vestalės išsaugodavo savo nekaltybę tik tam tikrą joms paskirtą laiką, būtent, kol jos saugodavo šventąją ugnį.

Skaisčios mergelės idealas, kurį mes randame Naujajame Testamente, pačia savo esme skiriasi nuo grynai fizinės ir laikinės pagonių vestalių skaisybės. Krikščionybeje mergystė iškyla kaip naujas ir ypatingas luomas, kuris yra pasirenkamas laisvai visam gy-

venimui, vadovaujantis nuoširdaus troškimo gyventi artimesnėje vienybėje su Dievu.

Kad šiandieniniame gyvenime taip suprasta tikroji krikščioniškoji mergystės vertė randa taip mažą vietos, yra ženklas, kad mūsų kultūra yra labai atitolusi nuo krikščionybės, supagonėjusi. Visa blogybė yra tame, kad mūsų modernioji visuomenė taip mažą pagarbos parodo skaisčioms mergaitėms, bet svarbiausia dėl to, kad apskritai dabarties pasaulis yra praradęs tikrąją mergystės, kaip pozityvios vertybės sąvoką. Kai mes žvelgiame į netekėjusią mergaitę, mes paprastai stengiamės joje išžiūrėti būsimąją nuotaką.

Tik pažvelkime į skelbimus. Jie visi įvairiais būdais reflektuoja vis tą patį dominuojantį galvojimą: "Ji tokia jauna, tokia miela, ji jau susižiedavusi". Mes paprastai įvertiname ir gėrimės jaunos mergaitės ryžtu ir pasisekimu, kai ji, vienos centrinės minties vedama, sėkmingai lipa savo karjeros laiptais į pasisekimo viršūnes savo profesijoje. Tačiau, nors mes aiškiai pripažįstame laisvę rinktis ir kurti savąjį gyvenimą, mes slapta savo širdyje pagalvojame, ar ji tik nepraras savo moteriško patrauklumo (ar tik neapsamanos) taip siekdama savojo tikslo. Su pasigailėjimu mes žvelgiame į taip vadinamą senmergę, nes ji mūsų akimis atrodo per daug prisirišusi prie tradicijų ir nedrįstanti

iš gyvenimo pasisemti visų jai teikiamų malonumų. Dabar ne naujiene surasti tokių gydytojų ir psichiatrų, kurie tvirtina, kad skaisčius gyvenimas esąs nenormalus, kenksmingas sveikatai ir net vedąs į ligotas psichines komplikacijas. Mūsų modernioji visuomenė netgi mielai atleidžia ir suteikia pagarbias vietas toms netekėjusioms moterims, kurios nesivaržo viešai praktikuoti "laisvosios meilės".

Iš kitos pusės, daugeliui dabarties žmonių yra be galo sunku patikėti, kad iš viso yra galimas laimingas, prasmingas ir pilnas skaisčios mergelės gyvenimas. Pagal moderniojo žmogaus galvoseną mergystė geriausiu atveju yra ne kas kita, kaip kažko netekimas, atėmimas natūralios žmogiškos funkcijos, žodžiu — nepilnas gyvenimas, suardytas, prarastas gyvenimas. Kad didesnė dalis žmonių dabar taip galvoja, priežasties tenka ieškoti jų nežinojime, kad mergystės gyvenimas pirmoje eilėje yra didi ir pozityvi vertybė, žmogaus laisvai pasirenkama ir turinti galios vesti jį į skaisčiumo idealo įgyvendinimą (realizavimą).

Ta dominuojanti šių dienų galvoseną yra savotiškai užkėrtusi ir pačius katalikus, kaip pastebi savo vienoje enciklikoje popiežius Pijus XII-sis. Todėl labai svarbu panagrinėti mergystės luomo prasmę ir išskelti

tą nepakeičiamą skaičios mergelės rolę visoje krikščioniškoje bendruomenėje.

Kai Bažnyčios Tėvai rašė savo veikalus „de virginitibus“, jie pirmoje eilėje kreipėsi į moteris. Nors ir tais laikais ne vien moterys, bet ir vyrai rinkdavosi skaisčių mergystės gyvenimą, tačiau vyrų kelias vedė juos į kunigystę ir vienuoliškąjį gyvenimą, o titulas „mergelė“ (virgo) ilgainiui pradėta taikyti beveik išimtinai tik moterims.

Faktas, kad „mergelės“ terminas patapo pirmoje eilėje mergystės luomą pasirinkusių moterų titulu, atveria mums kelią įeiti į gilesnį viso to priežastį. Be abejo, Dievui pašvęsto gyvenimo idealas savo esminiuose bruožuose yra tas pats vyrams ir moterims: ir vieni ir kiti yra pašaukti kontempliacijos, permaldavimo ir tobulos vienybės su Dievu gyvenimui. Tačiau tas iedalas įgauna vienokią išraišką vienuolio, kitokią vienuolės asmenyje. Jis įgyja visai skirtingą toną ir spalvą, atitinkantį tiems natūraliesiems bei temperamento skirtumams, kurie egzistuoja tarp vyro ir moters. Jau ir pati Bažnyčia savo liturgijoje vyrams tą idealą pristato vyriausiojo kunigo, karaliaus, valdovo, Kristaus kario pavidalu, o moterims gi taikomi vaizdai paimti iš sužieduotųjų, vedybų temų. Ir taip čia moteris sužadėtinė iškyla kaip skaisčiam gyvenimui pasiaukojusios mergelės simbolis.

Dievui pašvęstoji

Mergystė savo esme yra visiško Dievui pasiaukojimo būklė. Lygiai kaip šventovė ar bažnyčia yra pašvęsta vietovė, rezervuota vien tik Dievui, kaip kiekas yra pašvęstas indas, kaip šventadieniai yra pašvęstas laikas, taip skaisči mergelė yra pašvęstas asmuo, išskirtas iš visų kitų ir paskirtas tik pačiam Dievui.

Absoliutinė žmogaus asmens vertė

Skaisči mergelė pirmoje eilėje yra žmogaus asmens tikrosios vertės iškėlėja ir gynėja, visai nepriklausomai nuo to, ką ji be to dar naudingo padaro rasei, tautai ar visuomenei. Jau pačiu savo buvimu mergelė mums primena, kad yra visai kitas mastas (kriterijus), kuriuo žmogus turi būti vertinamas ir jis visiškai skiriasi nuo to dabar taip pamėgtojo pragmatistinio bei utilitaristinio visuomenės vertinimo.

Juk pagaliau mes savo egzistencijos nepateisiname vien tik šiaip taip prastumdami savo dienas, išlaikydami savo šeimos vardą, duodami valstybei naujų piliečių, pasiekdami kultūrinių laimėjimų. Ne. Giliau sį savo gyvenimo prasmę mes randame tik nuostabioje Dievo valios paslapyje, toje absoliutinėje žmogaus asmens vertėje, kurią Jis kiekvienam iš mūsų yra suteikęs tuo momentu, kai mes buvome pašaukti gyventi.

Mergelė savo pašaukimu išeina iš savo šeimos, nutraukia savo šeimos generacijos grandį. Tuo ji įsami parodo, kad tikroji žmogaus paskirtis yra daug augštesnė ir svarbesnė už savo šeimos vardo išlaikymą, nesvarbu kaip augštai jis būtų vertinamas.

Mergelė atsistoja taip pat ir už valstybės ribų, savimi skelbdama didžiąją žmogaus asmens vertę prieš visokius humanistus bei totalistus. Silpnieji, nepagydomai sergantieji, silpnapročiai, seneliai ir paliegiečiai, apleistieji, mažųjų grupės su savo užsienietiškais papročiais — visi yra lygiai brangūs, nes jie visi yra Dievo paveikslas, visi jie turi nelygstamą vertę Jo akyse. Mes neturime teisės anų žmonių išskirti visuomenės patogumo ar kitais sumetimais. Šią esminę krikščionišką tiesą iškalbingiausiai pasauliui kaip tik ir skelbia skaisčiam gyvenimui pasiaukojusi mergelė,

kuri laisvai atsisąžadėjo visų ryšių su šeimyniniu gyvenimu ir nusisuko nuo žemiškojo pasisekimo vilionių.

Šalia šios rolės mergelė ypatingu būdu dar išryškina ir parodo mums moters, kaip savito asmens, nelygstamą vertę. Netenka visai abejoti, kad mergystės luomo buvimas Bažnyčioje turėjo lemiančios reikšmės suteikiant moterims lygias teises su vyrais visuomeniniame gyvenime. Ne kas kitas kaip krikščionės moters nuostabi drąsa, nesuskaitomos eilės šventųjų mergelių ir kankinių pavyzdys privertė didžiosios Romos imperijos žmones pakeisti savo pažiūras į moterį. Tose tautose, kur moters mergelės idėja nežinoma, kaip pvz. Tolimuose Rytuose ir Afrikoje, ir dabar dar moteriai paprastai visur skiriama daug žemesnė, subordinuota rolė. Į ją įprastai žiūrima kaip į priemonę aistrai, malonumui patenkinti arba tik kaip į vaikų gimdytoją. Taigi, mergelė yra gyvas liudijimas pasauliui, kad moteris turi nelygstamą vertę kaip žmogiskasis asmuo ir neaišku, ar iš viso ši vertybė būtų buvusi sugrąžinta pasauliui be mergystės luomo.

Kontempliacijos dvasia

Mergelės gyvenimas savyje turi dievišką paprastumą. Bažnyčios gyvenime ji yra ta laisvoji, kuri gali visiškai atsiduoti maldai ir kontempliacijai ir tokiu būdu, ji lyg ta išrinktoji strelė, tiesiog skrenda į savo galutinį tikslą, nedvejodama ir netrukdoma.

Atsisąžadėdama moterystės, ji įsigyja nuostabios jėgos pasiekti dvasinės laisvės ir apvaldyti jausminę (sensatyvinę) savo prigimtį. Tuo būdu ji yra pasirengusi sukcentruoti visas buities jėgas, nukreipti visus savo širdies polėkius į vieną vienintelį tikslą — į Kristų, savo Viešpatį. Jos egzistencijos vienintelis tikslas ir

JUOZAS MIKĖNAS

MOTERIS SU VAISIAIS

prasmė — dainuoti apie savo sielos mylimojo nuostabų grožį, pačiai tapti gyvu Jo garbės himnu.

Reikia tačiau atsiminti, kad ta maldos dovana mergalei duota ne vien tik jai asmeniškai, bet taip pat, kad ji melstųsi už visą Bažnyčią ir už visą žmoniją. Dievas yra paskyręs mergelei ypatingą misiją: ji turi savo rankomis išlaikyti pusiausvyrą labai jautrių svarsčių, kuriose krikščioniškoji bendruomenė sveria savo akciją ir kontempliaciją.

Mergelė stovi Dievo akivaizdoje kaip atstovė tų krikščionių, kurių maldos gyvenimas yra labai apribotas, kurie yra pašaukti didžiausią savo pastangų dalį skirti šeimai, savo kraštui, darbui pasaulyje.

Taigi, iš kasdieninių žmogiškojo gyvenimo pareigų išskirtai mergelei skiriamas naujas uždavinys: išmelti iš dangaus palaimos gausybę, kad ji apsuptų ir pripildytų visą krikščioniškąją bendruomenę.

Veikimo laisvė

Mergelės pasiaukojimas, kuris pirmu pažvelgimu, rodosi, lyg ją suvaržo, apriboja, tikrumoje tačiau atidaro milžiniškus plotus jos veikimui. Ir tikrai, mergelė mums yra laisvo veikimo tikroji reprezentantė (įkūnytas pavyzdys).

Ištekėjusi moteris, nežiūrint kaip platūs būtų jos veiklos interesai, kokie dideli būtų josios talentai, vis dėlto nuolat lieka surišta su savo vyru, savo vaikais. Meilė yra tampri jungtis, šeimos ryšiai nuolat lieka ją rišantys veiksniai. Atsidavimas tekėjusiai moterį pirmoje eilėje visai natūraliai įjungia ir pririša šeimos ratelį, jos artimiausioje bendruomenėje. Tiesa, dažnai pasitaiko, kad tekėjusi moteris savo veikla padaro toli už šeimos ribų siekiančios įtakos, bet vis dėlto taip pat lieka tikra, kad tik mergelė tiesioginiam apaštaltavimo darbui turi tokios didelės laisvės, kurios niekad nei žmona nei motina neįstengs pasiekti.

Mergelė yra laisva ne vien tik nuo materialinių, žemiškų rūpesčių, surištų su namų ruoša, dar daugiau: ji yra laisva nuo visų įprastinių šeimos bei draugystės ryšių. Ji yra visada pasirengusi eiti ten, kur ji gali kuo nors patarnauti, pasiruošusi būti įrankiu, kurį Viešpats galėtų panaudoti pagal savo planą, nes jos šaknys yra pasodintos amžinybėje ir josios namai yra Dievuje. Mergelė nėra padalinta, jos širdis visa tik vienai vieniutei meilei paskirta, josios visa energija sukaupta tiesioginiai ir betarpiškai tik Jo darbui. Visa ta energija, kuri natūraliai yra skiriama moterystės gyvenimo uždaviniams, mergystėje nukreipama į kitus kanalus, tuo suteikdama tam asmeniui naujos jėgos, ir praplėsdama jos imlumą (sugebėjimą) naujiems laimėjimams pasiekti.

Tai yra faktas, kuris visais laikais buvo pripažintas ir įvertintas, būtent, kad žmonės, apdovanoti ypatingais talentais, arba einą ypatingai atsakingas pareigas: menininkai, filosofai, kariai, valstybininkai dažnai pasirinkdavo nevedusiųjų (celibatinį) gyvenimą, kad tuo būdu išsaugotų ir padidintų tas galias savo darbui. Mergelės asmenyje didžiosios moters galios, kaip meilė, pasišventimas, kurios natūraliai būtų panaudotos ir išeikvotos motinystės pareigoms, čia yra atiduodamos visos bendruomenės reikalsams.

Istorija mums patiekia nesuskaitomą eilę pavyzdžių, kurie mums parodo, kokius nuostabius laimėjimus yra pasiekusios skaisčios mergelės Bažnyčios gyvenime. Tai yra vaisius tos ypatingos didžios laisvės, kurią jos turėjo savo veikime. Taip pvz. piemenaitė šv. Joana Arkietė buvo laisva sukaupti visą savo energiją vienam didžiam savo tikslui, savo misijai — išlaisvinti savo mieląją Prancūziją. Arba šv. Kotryna Sienietė šios laisvės dėka galėjo sugrąžinti taiką ka-

riaujančioje Italijoje miestams bei duoti išmintingų patarimų net kardinolams bei popiežiams. Marija Ward galėjo dėl to skersai ir išilgai apkeliauti Europą, steigdama visą eilę įstaigų, kuriose buvo auklėjama naujoji katalikių moterų generacija. Šv. Motina Cabrini savo sieloje turėjo tokią didelę meilę, nenuilstamai raginančią ją vis platesniu mastu organizuoti emigrantų globą, rūpintis vargšais, sergančiais, našlaičiais, kad jai pasaulis atrodė permažas, nors jos veikla jau buvo apėmusi net tris kontinentus.

Popiežius Pijus XII-sis savo enciklikoje mums primena, kad dabartiniais laikais ypatingai reikalinga, kad moters asmens didžiosios dovanos būtų įjungtos į visuomenės tarnybą: “dabar yra prieš moterų akis nusitęsęs milžiniškas veiklos (veikimo) laukas... Prieš ją yra atskleista didžiulė, daugialypė ir dinamiška misija, kuri šaukiasi visų josios jėgų (energijos) sutelktinio panaudojimo”.

Si naujoji misija į viešąjį ir socialinį gyvenimą ypatingai laukia šiam darbui atsidavusios pasaulietės moters, nes popiežiaus žodžiais: “šios misijos prigimtis yra tokia, kad tik labai nedidelis skaičius tų, kurios yra užimtos šeimos ir vaikų rūpesčiais arba tos, kurios laikosi vienuolinio gyvenimo regulos, turi progos ją atlikti”.

Dabar jau visur galime matyti, kad moterys tikrai stengiasi atsiliepti į tą kvietimą naujai misijai: vienu individualiai, kitur susiburdamos į naujai įkurtas dvasines šeimas, pasaulietės moterys eina į gyvenimą, norėdamos sugrąžinti į dabarties visuomenę skaistumo, mergystės dvasią. Juk Dievo malonė yra neišsemiamą, taigi ir skaistaus mergystės gyvenimo principai gyvena toliau, kurdami vis naujas formas.

Sužadėtinės meilė

Jei mes dabar pažvelgsime visa kas iki šiol šiame straipsnyje buvo pasakyta, susumuosime visus pamintus faktus, įrodančius didžią mergystės principo reikšmę visuomeniniame gyvenime, mes pastebėsime, kad tuo dar nebuvo paliesta pati giliausioji mergystės luomo prasmė, pati jos širdis. Pažvelgę į pačius giliausius skaisčios mergelės širdies motyvus, mes atrasime, kad jie glūdi josios intymiausiuose asmeniniuose santykiuose su Kristumi. Mergelė yra Kristaus sužadėtinė, tampriausiais ryšiais sujungta su savo Mylimuoju ir gyvenanti su Juo tuo pačiu vienu gyvenimu.

Šitai ir yra ta paslaptingoji jėga, kuri patraukia jauną mergaitę ir skatina ją nususukti nuo pačių stipriausių savo prigimties potraukių ir pasirinkti visai kitą gyvenimą, kuris pirmu pažvelgimu gal kitiems atrodė panašus į ištrėmimą, netekimą. Taigi, čia yra josios slaptasis “dvasios rūšys”, iš kur ji semia gaivinančio vandens savo troškuliui nuraminti, iš kurio ji gauna gyvybinių syvų, leidžiančių jai pražysti didžia laime, romumu ir spinduliuojančia meile. Čia glūdi ir ta galingoji realybė, iškylanti augščiau už visus kitus svarstymus bei argumentus, renkantis mergystės luomą.

Šioje tad realybėje mes susiduriame akis į akį su paslaptimi, glūdinčia pačiuose visos kūrinijos atsiradimo pagrinduose. Tai neišreiškiamoji Dievo meilės paslaptis, kurioje Dievas apsireiškia kaip nuostabios meilės kupinas savo kūrinii viliotojas, kaip dieviškasis Mylimasis, besistengiąs sužavėti ir patraukti žmones, kuriuos Jis pats yra sukūręs, per šimtmečius jieškąs kiekvieno asmens su begaline meile.

Amžinasis Sužadėtinis atveria savo meilę neišreiškiamo švelnumo susitikime, kuriame dalyvauja Jis — amžinoji, nesukurtoji Dvasia ir menkas ribotas kūrinys — žmogaus asmuo. Kad toks susitikimas būtų ga-

limas, Jis pakelia žmogų į dieviškojo gyvenimo plotmę. Tada Jis laukia savo numylėtosios sielos atsakymo, — būtent, tos spontaniškos ir nebeatšaukiamos dovanos — visiško atsidavimo, kuris užantspauduoja ši dviejų asmenų meilės ryšį.

Kiekvienas žmogus yra pašauktas pakilti į šias meilės augštumas ir turi teisę į tą sužadėtinių meilės ryšį su Kristumi.

Krikšto sakramento metu kiekvienas iš mūsų gauna per pašvenčiamąją malonę lyg sužadėtinės rūbą ir Bažnyčia tada meldžiasi, kad mes įstengtume atsiųsti šį rūbą nesuteptą į dangaus vestuves, kuriose Kristus mus atpažins kaip savo ir pakvies pas save. Iš tikro, būti sujungta su Kristumi taip intymiai ir tikrai, kaip Jo sužadėtinė — tai yra, sakytume, milžiniška, nuostabi, drąsi, tiesiog neįtikima nuotykių kelionė, į kurią įsijungti visiems mums yra paliktas atviras kelias.

Visais krikščionybės amžiais nesuskaitoma daugybė mergelių savo širdimis, lyg aidu, atsiliepė į didįjį Bažnyčios šauksmą skaisčios sužadėtinių meilės. Jos kartu su šv. Julijona iš Norwich galėjo mums pasakyti, kad jos išmoko suprasti, kad vienintelis dalykas, ko Kristus iš mūsų laukia, — yra meilė, kad „meilė yra Jo esmė ir prasmė“. Jos tad ir stengiasi visomis savo būties jėgomis atsakyti į tą meilę.

Sykį šv. Teresė iš Avilos, įkvėpimo pagauta, sušuko: „Kas atrodo gera Jo akims, yra gera ir man. Ko Jis nori, to noriu ir aš. Aš tikrai nežinau, kur ši nuostabi palaima pasibaigs...“

Gi šv. Margarita Marija Alacoque savo širdį atvėria šiais žodžiais: „Manyje gyvena trys troškimai: mylėti Dievą tobulai, daug kentėti dėl jo meilės ir mirti

toje liepsnojančioje meilėje“. Mūsų modernių laikų duktė šv. Kūdikėlio Jėzaus Teresė su giliu dvasiniu įžvalgumu taikliai pasiekia pačią savo, kaip sužadėtinės, pašaukimo širdį, kai ji savo autobiografijoje rašo: „Meilė gali būti atlyginama tik tai meile, ir aš atiduosiu Tau meilę už meilę“.

Taigi, aiškiai matome, kad sužadėtinės meilė yra raktas, padedąs suprasti tikrąją mergystės pašaukimo prasmę. Toje meilėje kaip tik ir glūdi pati giliausioji ir galutinė priežastis, galinti įkvėpti moterį palikti žmogiškąją meilę, išsivadėti moterystės ir pasirinkti skaisčios mergelės gyvenimą.

Daugelis modernių filosofų yra svarstę ir nagrinę šių laikų nukrikščionintos, supasaulejusios kultūros pakrikimą. Jie konstatavo, kad įvairių stabų garbinimas dabar yra užėmęs Dievo garbinimo vietą, kad yra išaugusi tiesiog brutali nepagarba žmogaus asmeniui ir prigimčiai, kad visur yra taip paplitęs paviršutiniškumas, visus pagavęs karštligiškas tempas, vis augęs nervinis įtempimas ir neapykanta žmonių tarpe.

Jei mes nukreipsime dabar savo akis į mergelę, mes pamatysime, kad ji savo asmenyje, savo pašaukime turi įkūnytą kaip tik tas savybes, kurių taip trūksta mūsų civilizacijai. Tai yra faktas, verčiąs susimąstyti kiekvieną XX-to amžiaus moterį ir uždedąs jai ypatingą pareigą — vėl atrasti ir atskleisti mergystės didžiąją reikšmę bei jėgą, nešti šių dienų desperatiškai atsinaujinimo reikalingam pasauliui tas dovanas, kurios tyliai auga ir bręsta skaisčios mergelės gyvenime: pasiukojimą, pagarbą žmogaus asmeniui, kontempliacijos dvasią ir sugebėjimą nusilenkti prieš slapstį, išsivadėjimą ir nuoširdų atsidavimą savo darbui.

Sulietuvino kun. dr. V. Cukuras

ŽEMAIČIŲ KANAUNINKAS MIKALOJUS DAUKŠA

JO GYVENIMAS IR RAŠTAI

DALIA INDREIKAITĖ

Čikagos Lituanistinio Instituto studentė

Kanauninkas Mikalojus Daukša, kurio mirties 350 metų sukaktį šimet minime, yra pirmasis Didžiosios Lietuvos katalikiškų knygų rašytojas. Apie jo gyvenimą ir eitą mokslą tikslių žinių nedaug turime.

Prof. Vaclovas Biržiška, žymus lietuvių raštijos tyrinėtojas, kurio žiniomis ir aš čia daugiausia naudojaisi, yra nustatęs, jog Mikalojus Daukša gimė 1527 - 1528 metais Babėnuose, Kėdainių apskrityje, o kunigu įšventintas apie 1552 - 1553 metus. Tiksliai nežinoma, ir kuriose mokyklose jis galėjo mokytis. Spėjama, kad pradinį mokslą Daukša bus išėjęs Vilniuje: Katedros ar šv. Jono Bažnyčios mokykloje. Galėjęs lankyti ir Abraomo Kulviečio vedamą augštesniąją mokyklą Vilniuje (1540 - 1542). Bet Daukša, būdamas bajoraitis, tikriausiai mokėsi privačiai ir, pasiruošęs augštesnėms studijoms, apie 1543 m., kaip spėjama, išvyko į užsienį.

XVI-tame amžiuje daugelis besiruošiančių kunigystei studijuodavo Krokuvoje, o iš ten vykdavo į Vokietijos, Italijos ar Prancūzijos universitetus. Bet Daukšos pavardės nei Krokuvos, nei kitų Vakarų Europos universitetų studentų sąrašuose ligi šiol neužtikta. Tačiau, V. Biržiškos nuomone, yra faktų, kurie rodo, jog Daukša tikrai užsienyje yra studijavęs. Daukšos biografų liudijimu jis buvo Vakarų Europos išsilavinimo ir augštos erudicijos kunigas. Tai matyti ir iš jo "Prakalbos".

Kurias bažnytines pareigas kun. Daukša ėjo ligi 1570 m., tikrai nežinoma. Tačiau tų metų šaltiniuose Daukša jau minimas Krakių klebonu (Kėdainių apskr.). 1572 m. pakeltas į kanauninkus, kurį laiką gyveno Krakių parapijoje, o vėliau išsikelia į Varnius, anuo metu vadinamus Medininkais.

Kai kunigaikštis Merkelis Giedraitis tapo Žemaičių vyskupu, iškilo ir kunigas Daukša. Daukša buvęs vienintelis tuo laiku kunigas, gerai mokėjęs lietuviškai, laikęsis celibato, dėvėjęs kunigišką aprangą, nešiojęs tonzūrą, gerai atlikdavęs bažnytines pareigas, kuriose, anot nuncijaus Tarkvinijaus Pékulo, daugelis kunigų buvę apsileidę. Dėl to vyskupas Merkelis Giedraitis, reformuodamas savo vyskupiją, kanauninkui Daukšai pavedė ir daug atsakingų pareigų. Vyskupo Giedraičio paskatintas, Daukša pradėjo ruošti ir pirmąsias katalikiškas knygas lietuvių kalba.

Nuo 1585 iki 1592 m. kan. Daukša ėjo vyskupijos oficiolo pareigas. Vyskupui prirėikus išvažiuoti į užsienį, Daukšai dažnai tekdavo valdyti ir vyskupiją. 1609 m. vyskupui Giedraičiui mirus, kol atvyko naujas vyskupas Mikalojus Pacas, vyskupijos administravimas taip pat buvo pavestas kan. Daukšai. Perleidęs vyskupiją naujam vyskupui, kan. Daukša neilgai begyveno. 1613 m. vasario 13 d. jis parašė savo testamentą ir po keleto dienų (manoma vasario 16) mirė. Jo kūnas palaidotas Varniuose.

Kanauninko Mikalojaus Daukšos literatūrinį palikimą sudaro šie raštai (vertimai iš lenkų kalbos): 1. Katechizmas arba Mokslas kiekvienam krikščioniui priivalus. Šis D. Jokūbo Ledesmos katechizmo vertimas buvo išspausdintas Vilniuje 1595 m. gotinėmis raidėmis. Tai buvo pirmoji katalikiška knyga, skirta ne liau-

džiai, bet kunigams. 2. Trumpas Budas Pasisakimo, arba išpazinimo Nuodemių, Drin tu kurie dažnai wartoia tuo Sakramentu. Ši knyga turi antraštinį lapą, bet ištikrųjų ji yra 1595 katechizmo tęsinys. Joje įdėtos dvi giesmės: "Malda S. Tamosziaus išg Aquino" ir "Salve Regina". Tai pirmosios žinomos katalikų giesmės. 3. Postilla Catholica Tai est: Išguldymas Ewangeliju kiekvienos Nedelos ir szwėtes per vissus metus. "Postilės" pradžioje yra lotyniškas ketureilis, skirtas vysk. M. Giedraičio ženklui, ir aštuonių eilučių lotyniška epigrama tam pačiam vyskupui, o toliau Daukšos garsioji prakalba, parašyta lenkiškai. Spėjama, kad šios "Postilės" išvertimas užtruko mažiausiai 15 metų. Prof. K. Būga ir kiti kalbininkai, remdamiesi kalbos nevienodumu, galvojo, kad "Postilės" vertimas esąs atliktas ne vieno Daukšos, o keletos asmenų. Tačiau prof. Pr. Skardžius jau įtikinamai įrodė, kad visos "Postilės" vertėjas yra Daukša.

Praslinkus porai šimtų su viršum metų, rašytojas Simonas Stanevičius (1829), o paskui vyskupas Motie-

V. ABRAITIENĖ - STANČIKAITĖ
ŠOKIO IMPROVIZACIJA (tempera)

jus Valančius (1848) planavo išleisti antrąją „Postilės“ laidą, bet šis darbas ir liko nepradėtas. Tik 1899 m. latvis Edvardas A. Volteris, Petrapilio Universiteto profesorius, pradėjo šį planą vykdyti, rusų Imperatoriškai Mokslų Akademijai sutikus tą veiklą išleisti. Toji Akademinė išleido tik apie du trečdalius visos „Postilės“. 1926 m. Jurgio Gerulio, Berlyno Universiteto profesorius, pastangomis Lietuvos Universitetas išleido Berlyne visą Daukšos „Postilę“ su prof. Mykolo Biržiškos prakalba.

Kanauninko Mikalojaus Daukšos raštai, o ypač jo „Postilė“, yra didelės reikšmės darbai. Jie turi trejų reikšmę – religinę, mokslinę ir tautinę.

Nors ne vieno Daukšos, o visų labiau susipratusių ano meto lietuvių katalikų dvasininkų buvo bendras noras pradėti leisti lietuvišką katalikišką spaudą Didžiojoje Lietuvoje, tačiau Daukša šį didžios reikšmės darbą pirmasis pradėjo ir jį atliko. O tikrieji to darbo išjudintojai buvo protestantų dvasininkai kaip Martynas Mažvydas ir kiti, kurie Mažojoje Lietuvoje pirmieji pradėjo leisti lietuviškas knygas.

Kanauninkas Daukša matė, kad lietuviai „tebegyvena tamsybėje, sunkiose nuodėmėse, pagoniškuose prietaruose“. Jis dėl to nekaltino žmonių, o tik kunigus, kurie nemokėjo lietuvių kalbos ir negalėjo mokyti žmonių jiems suprantama kalba. Todėl Daukša ir savo „Postilę“ paskyrė kunigams ir paprastiems žmonėms. Daukša skatino ir kitus šviesuolius ne tik

versti svarbesnius raštus lietuvių kalbon, bet ir apskritai lietuviškai rašyti.

Mikalojaus Daukšos raštai, kaip parašyti XVI-to amžiaus lietuvių kalba, yra reikšmingi visiems kalbininkams: lietuviams ir kitataučiams, tyrinėjantiems indoeuropiečių kalbas. Jo raštai svarbus šaltinis lietuvių kalbos istorijai, morfologijai, sintaksei, o svarbiausia, kad jie sukurėiuoti. Tai reikšmingiausias šaltinis lietuvių kalbos akcentologijai. Kalbininkas prof. Pr. Skardžius, tos kalbinės mokslo šakos tyrinėtojas, yra parašęs ir atskira studiją – „Daukšos akcentologija“ (1935). Tai mokslininko paminklas, pastatytas pirmajam Didžiosios Lietuvos knygos pradininkui Mikalojui Daukšai.

Reikšmingas Daukšos įnašas ir tautiniu atžvilgiu. Iš jo darbų ir žodžių matyti, kad jis buvo tikras lietuvis patrijotas. „Postilės“ prakalboje Daukša nepaprastai augštai iškelia gimtosios kalbos reikšmę tautai. Gimtoji kalba jam įgimtas tautinis požymis. Atsižadėti savosios kalbos – reiškia prieštarauti ne tik prigimčiai, bet ir pačiai Dievo valiai.

Kadangi tėvų žemė, papročiai ir kalba yra esminiai tautiškumo elementai, tai vieno kurio, o ypač gimtosios kalbos, atsižadėjimas reikštų tautinį sąmyšį arba sugriuvimą. Įtikinėdamas sulenkėjusius kunigus ir bajorus, Daukša su užsidegimu pabrėžia, kad tik gimtoji kalba palaiko tautinę santaiką ir iškelia tautybės savitumą. Dėl to ir savo prakalbą Daukša parašė lenkiškai, kad jo balsą išgirstų tie, kurie nebemokėjo lietuviškai.

Kai lietuvių bajorijos dalis, besipriešindama lenkiškumui, savo kilmės pradėjo jieškoti romėnuose, Daukša karštai skelbė, jog kiekviena tauta yra tol kilni ir garbinga, kol ji išlaiko savąją kalbą. Jos išsižadėjus, tauta suskursta ir išnyksta. Gimtosios kalbos reikšmei iškelti ir jai apginti Daukšai netrūksta nei logikos, nei puikių palyginimų, nei retorinių priemonių. Dėl to Daukšos įtaka nepasibaigė su tuo tamsiu XVI-tuoju amžiumi. Jos atgarsiai jaučiami Stanevičiaus, Valančiaus, Daukanto ir kitų tautos patrijotų darbuose.

Mūsų kalba šiandien vėl atsidūrė panašioje padėtyje. Kanauninko Mikalojaus Daukšos pareikštos mintys, jau beveik keturis šimtus metų išgulėjusios „Postilės“ įžanginiuose puslapiuose, šiandien vėl iškyla savo atgarsiu ir mūsų kartoje.

Prakalba

į Maloningąjį Skaitytoją

Kanauninkas MIKALOJUS DAUKŠA

Bestebėdamas gyvenimą, mielas skaitytojau, ir pats rimtai besvarstydamas kuo savo tėvynei galėčiau tarnauti ir pagelbėti, įsitikinau, jog ir mano luomui pritiktų ir mūsų Didžiosios Lietuvos Kunigaikštystės Katalikų Bažnyčiai būtų ne tiktai džiugu ir gražu, bet ir naudinga, idant jėzuitų teologo kunigo Vuiko moksliskai parašytus ir visiems katalikams didelę reikšmę ir vertę turinčius pamokslus, išverstus į čekų ir lenkų kalbas, ir į savąją gimtąją lietuvių kalbą išversčiau

V. ABRAITIENĖ - STANČIKAITE
RUDENS VILTIS (aliejus)

ir visiems paskaityti pateikčiau. Tuo savo darbu ir paslauga tikiuosi įtiksiąs ne tik tai lietuvių Bažnyčiai, bet ir visiems Didžiosios Lietuvos Kunigaikštystės piliečiams, o kitiems tikiuosi suteiksiąs proga pagalvoti bei pamąstyti apie didesnius dalykus ir paskatinsiąs karščiau rūpintis mūsų tėvų kalba. Nors iš tikrųjų retas kuris mūsų, ypač kilmingųjų, nemoka lenkų kalbos ir negali skaityti lenkų kalba parašytų pamokslų, betgi, mano nuomone, yra didesnė dalis tokių, kurie lenkų kalbos nesupranta arba mažai jos temoka. Žinau, kad visos tautos gerbia, vertina, myli ir brangina tėvų kalba parašytus veikalus, apie ką sprendžiu iš knygų vertimų į gimtąsias kalbas, kas kitose tautose yra tiesiog įaugę. Tuo tarpu lietuvių tauta, mokėdama lenkiškai nebekreipė dėmesio į savo gimtąją kalbą: pati ją apleido, paniekino ir beveik atmetė, bet abejoju, ar gerai darė, ar pagirs kas už tai.

Kuri pasaulyje pagaliau yra tokia menka ir niekiną tauta, kuri neturėtų šių trijų, lyg įgimtųjų dalykų: tėvų žemės, papročių ir kalbos? Amžiais žmonės kalbėjo savo gimtąją kalba, visados rūpinosi ją išlaikyti, turtinti, tobulinti ir gražinti. Nėra tokios niekinos tautos, nėra tokio menko žemės užkampio, kur nebūtų vartojama savoji kalba. Tąja kalba paprastai yra rašomi įstatymai, ją leidžiama tautos istorija, savi ir svetimi tautų veikalai, ją aptariamieji valstybės reikalai, atliekami visi reikalai bažnyčioje, taryboje ir namuose. Pati prigimtis visus to moko, nes kiekvienas iš motinos paveldi polinkį savo gimtajai kalbai vartoti, išlaikyti ir plėsti. Tą matome ne tik žmonių, bet ir neprotingų gyvūnų tarpe. Kaip būtų keista, jeigu juodvarnis užsimanytų lakštingala suokti, o lakštingala juodvarniui krankti; ožys liūtui staugti, o liūtas — ožiui mekenti. Dėl tokių būdo atmainų dingtųjų gyvulių įgimtos ypatybės. Jei toks pakrikimas išsuktų sumišimą gyvulijoje, tai suprantama, koks sąmyšis ir netvarka kyla tautoje, kai ji, paniekinusi savo kalbą, pamilsta svetimą, pamišdama, jog Dievas ir pati prigimtis reikalauja kalbėti savąja kalba.

Ne žemės derlumu, ne drabužių įvairumu, ne šalies gražumu, ne miestų ir pilių tvirtumu gyvuoja tautos, bet daugiausia išlaikydamos ir vartodamos savąją kalbą, kuri didina ir palaiko bendrumą, santaiką ir brolišką meilę. Gimtoji kalba yra bendrosios meilės ryšys, vienybės motina, pilietiškumo tėvas, valstybės sargas. Sunaikink kalbą — sunaikinsi santaiką, vienybę ir dorybę. Sunaikink kalbą — sunaikinsi dangaus saulę, sujauksi pasaulio tvarką, atimsi gyvybę ir garbę. Kas išblaškė ir išsklaidė tuos, kurie, norėdami išgarsinti savo vardą, statė bokštą net ligi debesų? — Kalbos nesantaika. Dėl ko pasaulyje prasidėjo karai, maištai ir sukilimai? — Dėl kalbų kitiškumo. Visa nesantaika, visos apkalbos, vienos tautos niekinimas kitos kilo dėl kalbų skirtingumo, lyg iš kokios sąmyšio šaknies išaugo.

Kaip iš prigimties kiekvienas yra prisirišęs prie savo kilmės ir tautos, lygiai taip pat ir prie savo gimtosios kalbos. Antra vertus, kuo gi ligi šiolei laikosi didžioji Persijos karalystė, senovinė monarchija, ar ne kalbos santvarka? Kuo gi kitoms tautoms spindėjo garsioji Romos valstybė? Dėl ko garsūs anos valstybės vyrų darbai siekė net tolimiausius žemės kraštus? — Vien tik gimtosios kalbos išlaikymu. Jai plėsti ir tobulinti ne tik įstatymus leido, bet ir įvairius filosofinius mokslus dėstė, savo dievų garbę aprašė, o graikų kalbą draudė vartoti įstatymams ir senatui. Kuo gi išsilaikė arabų šalis, Graikijos valstybė ir kiti tolimieji kraštai? — Vien tik tai savo gimtosios kalbos išlaikymu.

Neminiu italų žemės, kuri taip rūpinasi savo kalbos išlaikymu, jog nėra net sunkiausio turinio knygos, kurios italai nebūtų išsivertę į savo kalbą. Praleidžiu visiems gerai žinomą kaimyninę Lenkiją, kur gimtoji kalba taip žydi ir klesti. Kas to nežino? Kas to negirdėjo? Bet tai sakau ne tam, idant norėčiau peikti kitų kalbų mokėjimą, kuris visada ir visiems buvo ir tebėra naudingas ir garbingas dalykas, ypač mokėjimas lenkų kalbos, kuri, mūsų Didžiajai Kunigaikštystei mielai susijungus su garsiąja Lenkijos valstybe, virto beveik gimtąja kalba. O Dieve duok, idant kada nors apsižiūrėtume ir iš tos miego ligos pabustumė. Argi nematote, jog dėl nežinojimo tikėjimo tiesų, reikalingų sielų išganymui, tiek daug žūva mūsų Didžiosios Kunigaikštystės pakraščiu? Kokia daugybė ligi šiai dienai tebegyvena tamsybėje, sunkiose nuodėmėse, pagoniškuose prietaruose. Argi negirdime, kokio daugybės jų miršta blogai ir, nekrikščioniškai gyvendami, į amžiną prapultį eina. O kodėl? Tik dėl gimtosios kalbos apleidimo ir jos paniekimo. Kaipgi paprastas žmogelis supras, kas yra gera ir išganinga, kada tas, kuris turi jį mokyti, arba pats nemoka jo kalbos, arba bjaurisi ja? Kaipgi klausys ir tikės, kaip sako šv. Povilas, jei nėra kas moko? Ką gi darys, jei nesupranta mokytojo?

Pasigailėkime tikrojo savo kraujo, kuris žūsta dėl tokio barbariškumo išganymo dalykuose. Pasigailėkime savo tautos narių, nes visi esame vienas kūnas ne tik Kristuje, bet ir tėvynėje. Neleiskime mūsų kūno dalelei taip niekingai žūti. Lengvabūdiškai neniekinime sielų, brangių Kristaus krauju apšlakstytų, idant sunkaus atsiskaitymo paskutiniame Dievo Teisme neliktume kalti, idant Tasai, kuris turi galią sielą įmesti į amžiną prapultį, neieškotų iš mūsų mūsų kraujo brolio. To bijokime ir baiminkimės, o savo tautos kalbos neniekinime, ypač tie, kurie žmonių sieloms tarnaujame, nes, paniekdami ir apleisdami savo kalbą, mes ir mūsų giminė patenkame į toki pavojų. Toks pavojus yra, tikrai yra; jis labiausiai ir spyrė mane išversti šią knygą į mūsų gimtąją kalbą, o tai tikrai nelengvą darbą padarė malonų ir mielą.

Taigi priimkite, sielų ganytojai, šią kuklią jūsų brolio paslaugą. Priimki, Didžioji Lietuvos Kunigaikštystė, ši mano darbelį, kurį tau pagimdė manoji meilė.

Iš lenkų kalbos išvertė Aleksandras Dundulis

NERIMA NARUTĖ

I L G E S Y S

*Šventieji kaimai
Žaliųjų sodų dideliame pavėsy —
Su gailiai giedančiom svirtim,
Su klėtimis ir kluonais.
Ir balto kelio skyrimu.*

*Margais darželiais pasipuošę,
Medum ir liepžiedžiais pakvię,
Jūs man kasdieninė vakaro litanija,
Nenuslopinamas skausmingas
Ilgesys.*

ŠILĖNŲ KAIMO SUKILIMAS • Ištrauka iš romano "Sukilėliai"

Kovų dėl žemės ir laisvės vaizdai 1861-1864 metais

V. MYKOLAITIS – PUTINAS

Diena išaušo nešalta, bet apsiniaukusi, darganota. Laukuose bolavo rūkas, tarpais purškė smulkutis lietūs. Tokią dieną joks darbas nesisekė. Dirvos dar buvo klampios, ir apie namus taip pat ne ką tegalėjai nusitverti. Šilėnų vyrai vaikštinėjo po kiemus, kiti prieklėčiuose arba daržinėse suko pančius, taisė grėblius, apžiūrinėjo ratūs.

Kedulis nuo pat ryto vėl išėjo į kalvę, įsakęs moterims sėdėti pirkioje ir nė nosies be reikalo į gatvę nekašioti. Joną norėjo išsiųsti į Surviliškį nupirkti druskos, bet tas, sužinojęs iš moterų, kas čia šiandien gali atsitikti, tėvo nepaklausė ir išėjo pas Jankauską pasikalbėti su Kaziu.

Žinia, kad Skrodskis pašaukė saldotus, jau spėjo paplisti kaime. Katrytė, išėjus tėvui, šoktelėjo pas Balsius ir sužinojo, kad Petras, nieko blogo neįtardamas, labai anksti išvyko į Paberžę pas kunigą Mackevičių. Vincas, nesant vyresniojo brolio, tarėsi galįs jį pavaduoti ir stoti jo vietoje. Petras, be abejo, būtų saldotų išsigandęs ir dabar galvotų, kaip nuo jų apsiginti. Narsiai buvo nusiteikusias ir abidvi Balsytės. Nerimasties apimti išėjo į kiemą Balsių vyrai: Vincas patraukė į Jankauskus, o tėvas į Daubarus. Į senį Daubarą kreipdavosi visokių patarimų ne tik artimesnieji kaimynai, bet ir gretimų kaimų ne vienas klausė jo nuomonės ypatingesniais atvejais. Balsių Petras vadovavo Šilėnų jaunimui, o senis Daubaras tėvams, gospadoriams.

Balsys jau rado Daubarą daržinėj keletą kaimynų – Grigaliūną, Jakaitį, Brazi, Beržinį. Kas pypkiavo,

kas šiaip sau sukinėjosi ar stoviniavo į duris atsirėmę, bet visi buvo neramūs, susirūpinę.

– Negerai, vyrai, – kalbėjo Brazys. – Jeigu jau ponas vaiską pasišaukė, tai neatsilaikysim. Taikykimės su ponu.

Bet Grigaliūnas niūriai pertarė:

– Taigi, kad niekas mūsų neprašo taikytis.

– Tai ką, tu manai, kad ponas ateis tau lenktis, prašyte prašys, kad tu į lažą eitum? Patys eikim.

– Visas šešias dienas? Kada gi savo apdirbsim?

– Be to, gi ir žemę nori iš mūsų atimti.

– Kitur duos.

– Kur duos? Užbaliuos? Kaip juos pasieksi?

– O ką su trobomis darytume? Tik pajudink jas – subyrės.

Į ginčą įsiterpė ir kiti, vis puldami dvarą ir savo skriaudas skaičiuodami:

– O dar kiek to gero visokio išlupa!

– O pastotės... Miškas!... Kelionės į miestus! Gvoltai!...

– O linai, vilnos, sviestas, sūris, riešutai, uogos!

– Ką ir bekalbėti! Ubagai geriau gyvena kaip mes. Pusbadžiū stimpame. Dvaro šuo už žmogų sotesnis. Kas bus su vaikais?

– O pažiūrėkit, kaip apie Krakes karališkiai gyvena! Nosį riečia!... Į gimines su jais nesueisi.

– Ne tik karališkiai. Antai grapo Čapskio Kalnaberžė. Jau koks tironas, o jo kaimiečiai sotesni už mus.

– Dėl to, kad ten tik pusė lažo. Kita pusė – činšas.

— Nėra kito tokio tirono, kaip mūsų Skrodskis!

Baudžiosios sunkumų ir iš dvaro patirtų skriaudų prisiminimas kiekvieną kartą vertė niekais susitaikymo norus ir viltis. Ne! syki jau pradėjus, reikia laikytis. Kas bus, tebūnie! O čia dar visokių gandų, kad kas kokį lažą ir kokias prievoles dabar apsiims, tai taip ir pasiliks. Daubaras vis laikėsi savo nuomonės, kad greit būsiąs paskelbtas kitas, tikrasis ciesaoriaus manifestas, kad ta žemė, kurią kas valdo ir dirba, bus atiduota nemokamai ir jokių prievolių dvarui ir valdžiai nebus. Tik nereikia dabar patiems jų apsiimti.

— O kaip su vaiku, kaimyne? — paklausė Balsys. Daubaras nesvyruodamas atkirto:

— Nė vaiko nepriimkim! Vaiską kam čia siunčia? Kad mes jį šertume. Ponas nori mus vaiku prispaušti. Turėsim saldotus šerti, o jie žiūrės, kad mes į lažą eitume ir prievoles atliktume. Kaimynai, vaiskas baisesiau negu rykštės! Nuplaks — paperšės, apsigydys ir vėl nieko. O saldotai tave sunaikina visą. Suės tavo duoną, sėklą, pašarą, nieko nepaliks, ubagais paleis. Badu padvėsime. Dar pačias ir dukteris iškoneveiks. Štai kas mūsų laukia.

Nusiminę klausė gaspadoriai Daubaro žodžių, kad teisybę šneka. Jau buvo juos pasiekusios žinios, kad kitur taip ir atsitiko. Piktas atkaklumas tvenkėsi gaspadorių širdyse: nepasiduoti, nepriimti! Tegu daro, ką nori, tegu nors mirtinai užplaka! Vistiek nėra gyvenimo!

O jaunieji pas Jankauską bruzdėjo dar smarkiau. Čia susirinko šauniausi kaimo vyrukai: Balsių Vincas, Kedulių Jonas, Grigaliūnų Justas, Jakaičių Povilas, Brazio samdinyš bernas Julius, buvo čia ir vienas kitas iš jaunesniųjų gaspadorių — Noreika, Beržinio žentas Želvys, pramai rudenį vedęs Vaškelis.

Jankauskų Kazys tvirtino, kad tie maskoliai nėra jau tokie baisūs:

— Aną sekmadienį aš buvau Kėdainiuose ir mačiau: seni, raiši, vaikščioja kaip mieta prariję. Duotum tokiame į paslėpsnį — kojas pastatytų. Dragūnai? Ką dragūnai? Švilptelėjai, skvernais skėstelėjai — arklys šoks kaip pasiutęs, ir dragūnas kebėkšt į purvyną! Aš mačiau, kaip vienas popo išsigando. Joja gatve dragūnas, o pro kampą kyšt popas. Rankovės plačios, skvernai plevėsuoja, barzda kaip kuodelis, o kudlos, kudlos! Kaip karčiai ant pečių draikosi. Skrybelė augšta ir blizga kaip nuvaksuota! Tai dragūno arklys, kad šoks piestu į šalį! Bet dragūnas, matyt, šaunus vyras — išsilaikė balne. Na, bet jo arklio tyčia niekas ir nė negąsdino. O man nėra tokio arklio, kurio aš kaip žvirblis nepabaidyčiau.

Visi šaipėsi, bet žinojo, kad Kazys ne tuščiai giriasi. Tikrai, jis mokejo išgąsdinti net ir rambiausią kuiną.

— Tai ką, vyrai, laikysimės? — šuktelėjo Jakaičiokas.

— Laikysimės, laikysimės! — pritarė visi.

— Svarbiausia į sodžių neišleisti, — rėkė Balsių Vincas.

— Iš kur jie ateis?

— Nuo dvaro!

— Ne, ne nuo dvaro, — nuo Surviliškio!

Ginčijosi, bet niekas tikrai nežinojo, iš katro sodžiaus galo vaiskas pasirodys.

Noreika, kaip vyresnis, uždavė sunkų klausimą:

— Laikytis, tai laikytis, bet kuo mes, vyrai, laikysimės? Plikom rankom? O jie turi šautuvus, kardus, durklus.

Valandėlę visi pritilo. Bet Jankauskutis tuoj susigriebė:

— Nešaus! Kėdainiuose aš girdėjau kalbant, kad ten į vieną kaimąėjo saldotai, o žmonės neleisti! Susi-

mušė, bet nešovė. Šauti į žmones jiems uždrausta. Tik kare šaudu.

— O kardais?

— Ašmenim kirst nevalia. Muša tik šonu arba su makštimis.

— Tai jau basliu geriau!

— O kad taip su spragilais?

— Su šakėmis!

Vėl kažkas abejodamas pratarė:

— E, vyrai, nieko iš to neišeis. Pralaimėsime. Gaušim skersai rykščių.

Bet daugumas ėmė šaukti:

— Nekvarksėk! Bijai, ar ką?

— Sako, ir saldotų visokių yra. Kiti atsisako mušti žmones.

Taip visiems tariantis ir triukšmaujant, staiga gatvė pasigirdo keistas riksmas. Stiprus vyriškas balsas, pratęsdamas žodžius, kažką skelbė ar šaukdino, bet taip rėksmingai, kad net šunes kiemuose pradėjo skalyti ir loti. Visi vyrai puolė prie vartų į gatvę, moterys kaišiojo galvas pro duris, kitos pasilypėjusios ant tvorų žiūrėjo, kas čia darosi.

Gatvė nuo Surviliškio jojo du vyrai. Vieną visi tuoj pažino. Tai buvo Dzidas Morkus iš Karkliškių. Antrasis buvo visai nematytas. Apžėlęs barzda, apsilvilkęs ilgą rudinę, užsimaukšlinęs suglamžytą pilką kepurę, atrodė nepaprastai keistai. Stypčiodamas balno kilpose ir mostigudamas rankomis, jis skardžiu balsu rėkė:

— Vyrai, moterys, bernai ir mergos, visi Šilėnų žmonės, ei, klausykite! Ponas Skrodskis nori iš jūsų žemę atimti, jus iš sodybų išmesti! Saldotus ant jūsų siunčia! Eina, jau eina nuo Kėdainių, nuo Surviliškio — rota pėstininkų, eskadronas dragūnų! Bet jūs nebijokite! Kas ten per rota! Būrys dragūnų — po perkūnų! Stvertkite vėzdus, kuolus, šakes, spragilus — kas ką galit! Nepasiduokit. Ginkitės! Greitai! Greitai! Jie jau ateina!

Šilėnų vyrai apspito abudu raitelius. Visi sužiūro į Dzidą Morkų:

— Dzidai, kas čia? Kas per žmogus? Iš kur jis? Ar teisybę sako?

Noreika, Daubaras ir dar vienas kitas, įsižiūrėję į raitelį, prisiminė, kad tai tas pats, kur prieš kiek laiko prie kalvės kalbėjo su jais apie manifestą ir gyrėsi ciesaorių matęs. Dabar visi sužiūro į Morkų ir laukė, ką jis pasakys.

Bet Morkus ilgai aiškinti nenorėjo, nes ir pats buvo labai susijaudinęs.

— Jis sako teisybę. Saldotai ateina. Apie pietus bus čia. Neišleiskim! Paliepių vyrai ateis į pagalbą pastoti jiems kelio. Gal ir iš Juodbalių paspės. Ir iš Karkliškių. Tuoj griebkimės darbo. Užtverkim kelią. Kaimo gale, ties Galinio pirkia, riogso išpurtus liepa. Užverskim ją skersai kelią. Kirvius, pjūklus! Greičiau!

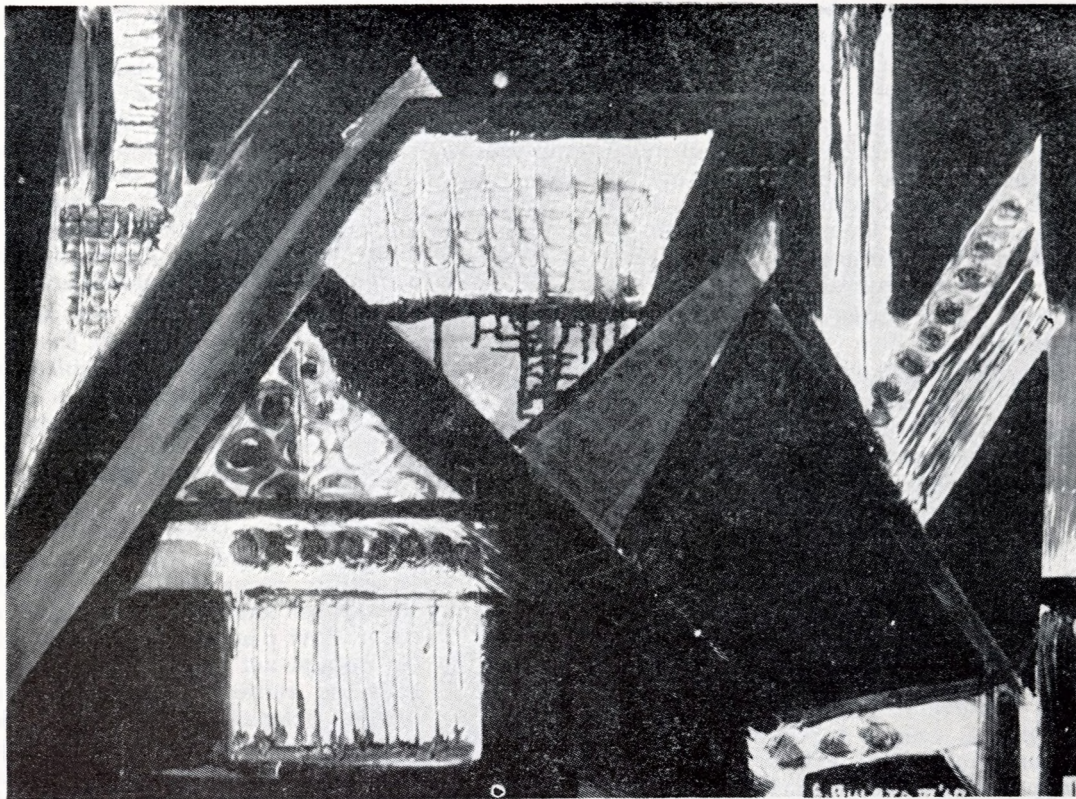
Dzido ryžtingumas bematant visus uždegę kaip liepsna. Tuoju atsirado pjūklai ir kirviai, ir visi patraukė prie Galinio liepos. Dirbo pasikeisdami stipriausi vyrai dviem pjūklais iš abiejų šonų, kiti stebėjo iš šalies, patarinėjo dirbantiems ir svarstė, ko dar reikėtų stvertis prieš užpuolikus. Daugelis jau spaudė rankose baslius, kiti bėgo namo ir grįžo su spragilais, šakėmis, lopetomis ir kauptukais.

Pagaliau liepa sujudėjo, pasidavė į šoną, triokstelėjo ir oždama šlamėdama griuvo skersai kelią. Riksmas išsiveržė iš visų burnų. Kelias buvo užtvertas, šalimais pilni vandens grioviai, toliau abipus klampus daržas, arimai, balos, — raiteliai nepraeis, o ir pėstiems būtų nemaža vargo. Tačiau ne vienam suspaudė

B. BULOTAITĖ

ESTIŠKA
SIMFONIJA
(aliejus)

Čiurlionio galerijos
nuosavybė

širdį, matant, kaip virto puikioji Galinio liepa, Šilėnų kaimo puošmena!

Tuo tarpu oras taisėsi. Debesys slinko į žiemius vis su didesnėmis prošvaistėmis. Protarpiais kyščiojo saulė, ir maloni šiltos, auksinės šviesos banga vis dažniau perliedavo laukus ir kaimą. Pūtė sausas, stiprokas pietų vėjas, balos ant kelio nyko, o patvorių takeliai ėmė džiūti.

Apypiete kitame kaimo gale pasirodė didelis vyrų ir moterų būrys. Ėjo Karkliškių ir Juodbalių žmonės. Ten pasklido žinia, kad į Šilėnus kartu su vaiku eina toks augštas vyresnysis nuo ministro, o gal ir nuo paties ciesaoriaus išaiškinti manifesto, sutaisyti žmonių su ponu. Kiti netikėjo ir spėliojo priešingai, kad vaikas ateina į sodžių varyti žmonių į lažą, kad saldotus ir jų arklius reiks šerti, kol jie viską suės ir sumins. Dėl to reikia gintis ir mušti telegramą ciesaoriui, kad prie tokio žmonių sunaikinimo neprileistų. Kiti kalbėjo, kad Skrodskis papirko generolą ir užkvietė vaiską ir kad žmonės priešinsis, tai vaiskas ir turės atsitraukti. Dėlto saldotams ir yra uždrausta šauti ir šob lėmis kapoti. Šiaip ar taip, visiems reikią traukti į Šilėnus ir žiūrėti, kas bus.

Vos spėjo kaime aprimti tiekios žmonių sukelta maišatis, kaip iš laukų pardūmė uždusę Balsių Mikutis su Brazių Jonuku ir išsigandę ėmė šaukti, kad nuo kalnelio jau matyti pilnas kelias saldotų. Net juoduoją! Išgirdęs tai nepažįstamas, kur buvo atjojęs su Džidu Morkum, vėl pasileido į kitą kaimo galą rėkdamas:

— Ei, vyrai, moterys, bernai, mergos! Jau ateina vaiskas — rota pėstininkų, eskadronas dragūnų! Po perkūnų! Ei, nebijokite! Nepasiduokite! Ginkitės! Ginkitės!

Šitas keistuolio ar pamišėlio riksmas nuostabiai veikė žmones. Vieniems tai rodėsi beveik juokinga, kitiems baisu, o visiems kažkas keista, nepaprasta. Visus, kas matė tą žmogų ir girdėjo jo šūkavimus, ap-

ėmė kažkoks pusiau prietaringas dvasios pakilimas, nieko nepaisymas, pasiryžimas. Kas gyvas bėgo iš pirklių į gatvę. Ypač jaudinosi moterys. Greitomis užsimetusios skarą, kitos visai vienplaukės, pasikaišiusios sijonus, plūkė per purvyną į galą kaimo, kur prie nugriautos liepos jau juodavo žmonių minia.

Tai pamatęs, raitelis dar labiau kėtodamasis ėmė šaukti:

— Vyrai — su basliais, šakėmis! Moterys, mergos — su pelenais ir karštu vandeniu! Ei, kas gyvas, pastoti jiems kelią!

Stašiu Marcė jau buvo bebėganti keliu drauge su kitomis, bet išgirdusi raitelio šauksmą, metėsi atgal į pirklių ir netrukus vėl pasirodė su pilna prijuoste pelenų. Kaikurios pasekė jos pavyzdžiu, o senė Grigaliūnienė, augšta, apkūni moteris, tempė kibirą verdančio vandens.

Šoniniu keleliu į kaimą įsibrovė šūkaudamas naujas žmonių būrys. Atskubėjo paliepiečiai, apsiginklavę vėzdais, basliais, šakėmis. Pranaitis skyrėsi iš kitų savo įnagiu — ant ilgo strypo jis turėjo užsimovęs noragą, kuris blykčiojo saulėje piktomis liepsnelėmis.

Tuo pat metu didžiajame kely, ant kalnelio pasirodė pirmieji kareiviai. Maišatis ir triukšmas kaime dar padidėjo. Vyrai, moterys bėgiojo, zujo, stvarstė ką sugriebdami, kiti laužė tvoras, nes kiekvienas norėjo ką nors turėti rankose. Iš laukų, palikę gyvulius, kūrė piemenys, pliaukšėdami botagais, švilpdami ir spiegdami, kiek katras beįstengė. Kažkur bliovė avys, kudakino vištos ir draskėsi šunės. O virš viso to triukšmo aidėjo kaip trimitas keistojo raitelio riksmas, vis tą patį kartodamas:

— Ei, vyrai, moterys, bernai ir mergos! Štai jau ateina saldotų rota! Neįsileiskite, ginkitės, laikykite!

Kareiviai išsirikiavę eilėmis, leidosi nuo kalnelio, ir dabar jau buvo galima suskaičiuoti, kad kiekvienoje eilėje ėjo po keturis ir kad iš viso jų buvo ne daugiau

kaip šimtas žmonių. Visiems krito į akis jų šautuvai, kurių galuose blykčiojo durtuvai. Paskui judėjo keli vežimai, prikrauti visokios mantos.

Kareiviams artėjant, triukšmas kaime tilo. Didelė žmonių minia stovėjo prie nuleistos liepos ir grėsmingai susitelkusi laukė vis artyn slenkančių gretų. Kareiviai sunkiai mynė kelio purvą, buvo apsitaškę ir pavargę. Priėję prie liepos, jie sustojo, nebežinodami, ką toliau daryti. Bet kraštutinis iš kairės, matyt, vyresnysis, žengė kelius žingsnius priekin, paspyrė kamieną koja ir įsakmiai sušuko:

— Kas per tvarka! Kas užgriozdino ant kelio tą medį! Nuimti!

Unterio reikalavimas nuimti nuo kelio liepą kaimiečiams pasirodė toks juokingas, kad sutartinis nusi kvatojimas buvo vienintelis minios atsakymas. Unteris ėmė pykti. Pamatęs, kad kaimiečiai nė neketina liepos judinti, jis davė įsakymą savo kareiviams:

— Pašalinti kliūtį! Pereiti į aną pusę! Greitai! Marš!

Kareiviai puolė prie liepos, vieni šoko ant kamieno, kiti brovėsi per šakas, pro viršūnę, bet visur sutiko netikėtai stiprų atkirtį. Keli pirmieji, paklausę unterio įsakymo, buvo užšokę ant kamieno, bematant buvo nutrenkti atgal. Vienas jų jau buvo prasiskverbęs pro liepos viršūnę, ir mostiguodamas buože, skynėsi sau kelią į priekį. Bet čia Stašio Marcė šiūptelėjo jam į akis pelenų saują, ir kareiviukas, prunkšdamas ir keikdamas spruko atgal, kaip žvirblis į liepos šakas. Kitą Grigaliūnienė nušutino karštu vandeniu, trečią šakėmis nuvarė Noreika, o Jankauskį Kazys, prisitvirtinęs ant ilgos karties pjautuvą, kėsinosi kabinti kaip žąsiną kiekvieną, kas tik bandė lipti per medį. Visi vengė to baisaus ginklo.

Pirmasis vaiko puolimas buvo atremtas. Unteris davė komandą pasitraukti keletą žingsnių atgal, o pats vis žvalgėsi į kalmėlį, tarsi ko lūkuriuodamas. Įsidrą-

sinusi kaimiečių minia triukšmavo, gaudė, rėkavo ir tyčiojosi visokiais būdais.

Bet štai kalmelyje pasirodė trys raiteliai. Gražūs išriestais sprandais žirgai ir visa raitelių povyza rodė, kad tai yra ne prasti eiliniai, bet vyresnieji.

Prijojus raiteliams artyn, visi pamatė, kad vidurinis, rudabarzdis, buvo, be abejo, vyriausias. Jojusį iš dešinės juodabarzdį kai kas pažino: tai tas pats žandaras, kuris andai darė kratą pas Balsius ir landžiojo pas Stašį. Iš kairės jojo jauniausias su juodais ūseliais, turbūt, rudabarzdžio padėjėjas.

Kai visi trys prijojo prie kareivių, unteris kažką jiems sakė, matyt, pasakojo, kas čia buvo įvykę. Tada rudabarzdis, žandarų pulkininkas Skvorcovas, nusėdo nuo arklio ir anų dviejų lydimas ryžtingai žengė prie liepos. Jo apsiaustas plačiai prasiskleidė, ir visiems krito į akis spindintieji ant jo krūtinės medaliai ir sidabriniai akselbantų šniūrai.

Priėjęs prie medžio, jis įsikibo į šaką ir, nors buvo jau nebejaunas, vikriai užšoko ant kamieno, abi rankas pasidėję ant kardo rankenos ir drąsiai apžvelgė minią. Jo aštrios, rudos akys iš po sutrauktų antakių iš lėto šliaužė per kaimiečių eiles. Matė visus. Štai pirmose eilėse stovi plačiapetis, juodaplaukis bernas su žibančiu noragu ant įiešmo. Netolimais jaunuolis su pjautuvu ant karties. Truputį į kairę raudona riestanosė merga, pelenais apdulkėjusi, kažką suspaudus prijuostėje. Štai stambi boba su garuojančiu kibiru. Antai žilas senis su pikta veido išraiška. Greta plikis su vėzdu. Dar toliau bernas su spragilu. Ir taip jis perskrodžia savo aštriu žvilgsniu lyg kokių prožektorium visą minią, kol pačiame jos krašte, anapus užkliūva už raitelio — driskio, valkatos. Valkata stovi lygiai priešais jį, pasistiebęs balno kilpose, akis įbedęs, su kažkokia sustingusia veido išraiška. Staiga Skvorcovas prisimena: a, tai tas pat valkata kurstytojas, kuris jau ne vienoje vietoje buvo pasirodęs, kur tik pasireikšdavo valstiečių sukilimai. Rodos ir Gelgudėjis kurstė minią savo kvailiais šūkavimais. Iš ten jis paspruko, bet šį kartą aš jį nutversiu niekdarį!

Skvorcovo drąsus laikymasis ir jo tas šaltas, tiriantis, aštrus žvilgsnis taip paveikė minią, kad visi stovėjo kaip užburti, akis išmeigę į jo stambų, ruda barzda apaugusį veidą, į spindinčius medalius ir akselbantus. O jis mostelėjo ranka, tarsi dar didesnės tylos reikalaudamas, ir žemų, bet toli aidinčiu balsu prašneko:

— Gaspadoriai! Gerai, kad aš radau čia jus visus susirinkusius. Aš noriu prabilti į jus kaip žmogus, kuris trokšta jums gero. Aš noriu išaiškinti jums jo imperatoriškos didybės ciesoriaus Aleksandro Antrojo, iš Dievo malonės visos Rusijos imperatoriaus, valią ir jo manifesto tikrąją reikšmę. Ciesorius kaip tikras jūsų tėvas nuolatos globia jus maloningu savo rūpesniu, kad jūs laimingai gyventumėt, apsaugoti jo išminties ir galybės, paties Dievo jam suteiktos.

Po tokios įžangos žandarų pulkininkas ėmė dėstyti ciesoriaus geradėjystes, išreikštas jo manifeste ir nuostatuose. Bet čia minią sukausčiusi pradinė įtampa ėmė slūgti ir dėmesys blaškytis. Jie dar sykį išgirdo tai, kas visiems buvo žinoma: kad jie dar dvejus metus turi eiti lažą, kad žemės dovanai negaus, o tolimesnių Skvorcovo aiškinimų jie gerai nesuprato, tik suvokė, kad tame manifeste esama dar kažkokios sukotos painiavos, kuri bus išnarpliota ne jų, bet pono naudai.

Toliau Skvorcovas dar aiškino, kaip neišmintingai, blogai jie padarė, išūliai atsisakę eiti lažą Bagynų dvare. Dvejus metus ponui palikta teisė juos tvarkyti ir teisti, dėl to dabar nuo pono Skrodskio malonės

ŽVILGSNIS Į TOLĮ...

pareina, kaip juos nubausti už neklusnumą. Jeigu jie atsisakys nuo savo neišmintingo užsispyrimo ir jau ryt stos į darbą, tai ponas Skrodskis iš geros širdies savo nubausti tikrai kurstytojus, o visiems kitiems atleis tą negirdėtą ligi šiol nusikaltimą.

— Ar teisingai aš kalbu, gospadoriai? — baigdamas klausė žandarų vyresnysis, nepaleisdamas iš akių minios.

Niekas neatsiliepė. Staiga anam gale valkata stybtelėjo balno kilpose ir visa gerklė ėmė rėkti:

— Tavo teisybė, kaip vilko gudrybė! Jei ožys tik pakliūs į tavo nagus, palydės nabagėlis ne tik odą, bet ir ragus!

Minia atsiliepė į valkatos sąmojų juoką, švilpimą, riksmą.

Skvorcovas paraudo kaip burokas ir dešine nerviška pešiojo savo rudą barzdą. Žilagalvis senis Daubaras suuko:

— Meluot! Ne ta ciesoriaus gromata! Skaityk mums tikrąją! Žemė mūsų! Mūsų tėvai ir protėviai ją dirbo. Neatiduosim, nors užplakit, nors į Sibiriją varyk!

Šaukė ir kiti balsai:

— O kam Skrodskis lažą didina? Prievolių nepake-
liam! Kam nori mus į pabalius išmesti?!

Moterys klykė:

— Mūsų dukteris niekina! Ištvirkėlis!... Paleistuv-
vis!... Kas Bagdonų Jiebutę pražudė?!

Priminus Bagdonų Jiebutę, Pranaitis išblyško ir ėmė brautis artyn. Noragas ant baslio grėsmingai pa-

krypo link Skvorcovo. Pulkininkas tai matė. Vienu aki-
mirkniu jis išsitraukė pistoletą, ir trenkė šūvis kaip
perkūnas iš giedro dangaus. Į šį ženklą pirmoji rotos
eilė pakėlė šautuvus, unteris mostelėjo ranka, ir su-
tartinė šūvių salvė trinkelėjo taip baisiai, kad net
medžiai suvirpėjo, o garsas nusirito laukais ir kal-
neliais.

Skvorcovo kareiviai šovė į orą, bet minioje kilo
neapsakomas siaubas. Stovėję arčiau liepos metėsi at-
gal su tokia jėga, kad siūbtelėjo visa minia. Vieni
skverbėsi pro kitus, kaikurie bandė atsilaikyti, bet
išsigandusiųjų noras pabėgti pasirodė galingesnis už
atspariųjų narsą. Spiegė vaikai, šaukė moterys, rėkė
vyrai. Ąpdairesnieji puolė į šalis, kūliais vertėsi per
tvoras į daržus ir kiemus, kiti stačiai leidosi gatve
atgal.

Kareiviai pasinaudoję minios išgaščiu, bematant
atsidūrė šiapus liepos ir patvoriais stengėsi kuo grei-
čiausiai užbėgti už akių ir neduot pasprukti bėgliams.
Paspruko daugiausia piemenys, paaugliai ir nedaugelis
stovėjusių pakraščiais.

Netikėta kliūtis uždarė kelią ir tiems, kurie trau-
kėsi atgal. Kitame kaimo gale nuo dvaro sudundėjo
žemė, ir pasirodė kaip viesulas šuoliu skrendas dragū-
nų eskadronas. Kilo dar didesnė maišėtis. Pirmas, ku-
ris susidūrė su dragūnais, buvo raitelis valkata, toliau-
siai prasiskverbęs į priekį. Jį sučiupo, kai jis bandė
prasmukti patvoriu ir kai jo arklys suklupo, paslydęs
į griovį. Jį tuoj surišo ir pavedė sargybai.

Dabar dragūnai, išsirikiavę grandine, pradėjo supti

ir spausti minią. Veltui Jankauskų Kazys bandė gąsdinti arklius. Dragūnai kardu numušė jo pjautuvą, jį patį sučiupo kareiviai ir kartu su kitais pavedė sargybai. Jos globoje tuojau atsidūrė Stašių Marcė, Grigaliūnienė, Balsių Vincas, Kedulių Jonas, Dzidas Morkus, Pranaitis. Šis bandė gintis ir savo noragu sužeidė dragūno arklių, bet, gavęs smūgį per galvą, apsiliejo krauju ir klupo ant žemės. Jį paėmė apsvaigintą ir surišo rankas.

Daubaras stovėjo pasitraukęs į patvorį prie akmens ir nustebusiomis akimis žiūrėjo, kas darosi. Šalia besibraunančio dragūno arklys ėmė spausti jį prie jovaro Senis loštelėjo atbulas, paslydo abiem kojom ir griuvo, šonu atsitrenkdamas į akmenį. Kažkas trekselėjo senio krūtinėj, jis pajuto aštrų skausmą šone, bandė atsikelti, bet negalėjo. Jį paėmė du kareiviai ir pristatė sargybai. Jis atsisėdo ant žemės ir persikreipęs atsirėmė į tvorą.

Tuo tarpu keliu nuo dvaro ristute įėjo į kaimą prievaizdas Pšemickis. Pasisveikinęs su pulkininku ir vachmistru, jis apžiūrėjo suimtuosius ir nurodė dar keletą vyrų ir moterų, kuriuos kareiviai tuojau išskyrė iš minios ir pavedė sargybai.

Žmonėse Pšemickis pastebėjo ir Kedulių Katrytę, besislepiančią už kitų nugarų. Jis parodė ją pulkininkui Skvorcovui ir kažką jam sakė. Pulkininkas, primerkęs akis, apžvelgė merginą, paglostė savo rudą barzdą ir pasigėrėdamas atsakė Pšemickiui:

– Gražuolė, tikra gražuolė!... Būkite ramūs, ponas prievaizde. Nieko blogo jai neatsitiks. Matau, kad

ji mūsų nekenčia. Sukelti jos širdy palankesnius jausmus būtų ne pro šalį suduoti jai dvidešimt rykštelių! Tokia mano mažiausia norma. Na, bet jei pono Skrodskio tokia valia...

Nebaigęs sakinio, jis pasuko arklių prie liepos kamieno ir davė ranka ženklą, kad nori kalbėti. Visiems aptilus, vėl prabilo žemu, toli aidinčiu balsu:

– Gaspadoriai! Matote, koks apgailėtinas nesusi-pratimas kilo iš to, kad jūs, suklaidinti nedorų kurstytojų, klaidingai išsiaiškinote jo imperatoriškos didenybės manifestą ir nuostatus. Aš džiaugiuosi, kad jūs supratote savo klaidą, ir pranešiu ponui gubernatoriui, kad Bagyno dvaro valstiečiai pareiškė visišką klusnumą valdžiai ir įstatymams, ir nuo rytdienos visi stos į darbą.

Pulkininkas, lydimas savo padėjėjo, vachmistro, Pšemickio, rotos ir eskadrono vadų, ėjo į kiemą, kur sargyba laikė suimtuosius. Buvo jų apie trisdešimt vyrų ir penkios moterys. Buvo nutarta, kad pačius didžiuosius nusikaltėlius atiduos pono Skrodskio teismui ir jiems bausmė bus įvykdyta dvare.

Likusius čia pat reikėjo nubausti. Keli kareiviai, iš anksto numatę kas čia per darbas, jau tempė iš krūmų karklo rykščių glėbį, kiti nužiūrėjo tinkamiausią egzekucijai vietą – veja apaugusį krantelį prie Stašio jovaro, kur maža aikštelė, gerai matoma iš visų pusių. Vyresnybė norėjo, kad bausmę matytų kuo daugiau žmonių. Dėl to visus, kas tik buvo gatvėje, laikė apsupę dragūnai, o pamatę ką kiemuose, šaukė ir varė žiūrėti bausmės...

AFRIKOS MOTERYS

Z. DAUGVAINIENĖ

Sesuo Marie - André du sacré-coeur yra 17 metų gyvenusi ir dirbusi vakarinėje Afrikoje, kaip misijonierė ir slaugė tarp vietinių to krašto gyventojų. Savo knygoje "The House Stands Firm" su didele meile ji aprašo tų žmonių dar labai primityvų gyvenimą; ypač įdomu, kur ji kalba apie moters ir šeimos padėtį tame krašte. Čia yra trumpa ištrauka iš "The House Stands Firm".

Dabartinėje šių laikų visuomenėje jungtuvės reiškia sudarymą naujos šeimos. Vakarų Afrikoje dar iki šių laikų mergina ištekdama naujos šeimos nesudaro, ji tik įeina į jau sudarytą šeimą; ji kartais būva antroji, trečioji, ketvirtoji ar net penktoji žmona, bet jeigu ji yra ir pirmoji, ji viestiek yra narys savo gimtosios šeimos. Žinoma, Vakarų ir krikščionybės įtaka daug prisidėjo prie kitokio šeimos ir moterystės supratimo, bet vis dėlto dar daugiau negu pusė anoj pusėj Sacharos gyvenančių žmonių laikosi senoviško moterystės ir šeimos supratimo.

Afrikoje, kaip ir visur kitur, jungtuvės yra svarbus socialinis ir juridinis įvykis, nes, turint galvoje būsimą gausų prieauglį, tai reiškia padaugėjimą genties narių ir didesnę genties medžiaginę gerovę. Rūpinimasis genties gerove ir tęstinumu yra genties galvos reikalas.

Tai jo svarbiausioji pareiga ir atsakomybė, todėl jo didžiausias rūpestis yra surasti tinkamas žmonas savo genties vyrams. O vyrams tai yra didelis patogumas, nes jiems atpuola papročių uždėtos nelengvos pareigos įsigyjant žmoną. Jaunavedžių sutikimas nevisada reikalingas moterystės teisėtumui, sutikimas tėvų ar genties vyresniojo yra skaitomas daug svarbesniu, negu jaunųjų. Vedybų vietiniai įstatymai ir papročiai nors panašūs, bet šiek tiek yra skirtingi atskirose vietovėse.

Jungtuvės paprastai įvyksta tik po gana ilgo susižiedavimo laikotarpio. Pirmųjų jungtuvių sutartis sudaroma dažniausiai genties vyresniojo, būsimo jaunono tėvo ar kurio kito giminės; antrosios žmonos gavimu jau, dažniausiai, rūpinasi pats jaunasis. Kaikur dėl savo būsimos žmonos vyras tariasi su savo draugu dėl jo jau gimusios ar dar tik gimiančios dukters. "Mano drauge, aš tave labai myliu, kai tavo žmona susilauks dukrelės, ji bus man". Kai mergaitė gimsta, jos tėvas eina pas savo draugą ir sako: "Tavo žmona jau gimė". Labai patenkintas draugas neša mergaitės motinai dovanų. Kai mergaitė sulaukia penkerių ar šešerių metų amžiaus, jis pasiima ją į savo namus ir atiduoda savo motinos ar pirmosios žmonos globai, kuri turi jam ją užauginti ir išauklėti.

Kaikur yra tarpininkai, kurie atlieka visus papročius

DAINUOJANČIOS ESTAITĖS

reikalaujamas jungtųjų sudarymo nuostatus, būna ryšys tarp dviejų šeimų ir, jeigu reikia, liudininkas, kad viskas buvo teisingai atlikta.

Pirmasis žingsnis, vistik kieno jis yra daromas — šeimos galvos, būsimą jaunojo ar tarpininko — yra atliekamas simboliškai. Peršantysis neša numatytos merginos tėvams dovanų, arba atėjęs sako tam tikrą formulę. Kiekviena gentis turi savo nustatytą formulę ir specialius papročius, kurių griežtai laikomasi. Jei mergaitė yra jau pažadėta kitam, arba jeigu peršantysis yra nepageidaujamas, jam atsakoma: „Atsiimk savo dovanas, negaliu jų priimti“. Jeigu piršimasis yra imamas dėmesin, neatsakoma nieko, dovanos paliekamos. Tada jaunosios globėjai ar tėvai teiraujasi apie pasipiršusiojo šeimą ir jo protėvius. Kaikur net atliekamos religinės tam tikros apeigos — atsiklausama protėvių vėlių ar šeimą globojančių dvasių. Kaikada ir jaunojo šeima prašo protėvių patarimo prieš darydami pirmąjį žingsnį.

Kandidatui atsilankius antrą kartą atsakymas duodamas taip pat simbolišku būdu, pvz. sakoma: „Tavo dovanas suėdė žiurkės“, kas reiškia, kad dovanos su-naudotos ir pasipiršimas priimamas. Vėliau, jeigu sužadėtuves išardomos, arba jeigu įvyksta skrybys, tos dovanos negražinamos.

Sužadėtuvių laikotarpis gali tęstis tarp dviejų ir penkiolikos metų, žiūrint kiek metų mergaitė buvo sudarant sužadėjimo sutartį. Susižadėjimo metu būsimasis jaunas ar jo šeimos nariai turi nustatytais laikotarpiais lankytis būsimos jaunosios namuose, nešti jai dovanas ir atlikti jos šeimai įvairius patarnavimus. Dažnai mergaitė vyksta kurį laiką pagyventi kartu su savo būsima anyta (vyro motina), jeigu ji nėra atiduodama ten gyventi nuolatos. Tokiu būdu būsimoji pora geriau viens kitą pažįsta ir net įsimyli, ypač jei tarp jų nėra labai didelio amžiaus skirtumo. Kartais, jei tarp jų yra didelis priešiškas, sužadėtuves gali būti išardomos, bet tai atsitinka labai retai.

Tuo atveju kai sužieduojami vaikai, mergaitė kartais yra skiriama specialiam berniukui, bet kaikuriuose gentyse parinkimas jai būsimą vyro yra paliekamas paauglystės amžiui. Iki tol tik susitariama, kad vienos šeimos betkuri mergaitė turės tekėti už kitos šeimos betkurio vyro. Mergaitė auginama jos būsimąjo vyro šeimoje, kurios asmenų skaičius, paprastai, yra di-

delis. Ji draugauja su savo amžiaus berniukais įvairaus amžiaus, o tėvai atidžiai stebi, kuriam iš jų sūnų ji geriausiai tiktų. Kai mergaitė sueina 14-ka metų, jai pasakoma, kuris iš jų yra jos būsimasis vyras. Tada ji grįžta namo pasakyt tėvams ir jau pradedami papročių reikalaujami naujai moterystei sudaryti pasirėngimai. Jungtuvės įvyksta ne anksčiau kaip po pusės metų. Jeigu pasitaiko, kad vienas sužadėtuvių miršta, nesulaukęs nustatyto jungtųjų termino, tai sužadėtuvių ryšio nenutraukiama. Mirusis pakeičiamas kitu jo ar jos šeimos nariu. Jei tuo momentu nėra nevedusio nario, tai sakoma: „Motina dar yra“, reiškia yra vil-ties, kad pakaitalas gali netrukus gimti. Jungtuvės įvyksta tik tada, kai iš jaunojo pusės yra išpildyta visi genties papročių nustatyti reikalavimai. Kad moterystė būtų teisėta, ištekančios mergaitės šeima vieton jos turi gauti arba kitą mergaitę, arba nustatytą jaunąsios kainą, arba daugybę įvairių darbų ir patarnavimų.

Pasikeitimo merginomis vedybų sistema dabar jau beveik niekur neapraktikuojama, nes ji pasirodė esanti netinkama. Pvz. vienos šeimos vyras veda kitos šeimos mergaitę, o savo seserį atiduoda tai šeimai iš kurios gavo sau žmoną. Atrodo, pasielgta visai teisingai. Bet dažnai įvyksta taip, kad viena iš tų merginų ištekęsusi susilaukia daug vaikų, o kita arba visai negali vaikų turėti, arba susilaukia vos vieno ar dviejų. Pasirodė, kad žmonos pirkimas daug praktiškesnis dalykas. Reikalaujamą kainą dažniausiai sumoka jaunojo tėvas arba jo šeima už pirmąją žmoną; pats sumoka, jei veda daugiau žmonių. Vyrai žmoną gali nupirkti ir dėdė, teta, ar kas nors kitas, jeigu jie yra pakankamai turtingi.

Ištekęsusi mergina, jeigu jos vyras miršta, gali būti atiduota už žmoną savo mirusiojo vyro giminaičiui, nes ji iki tam tikro laipsnio jau priklauso tai šeimai, į kurią įėjo ištekdama. Bet vistik ji yra savo gimtosios šeimos integralinė dalis ir iki savo mirties ji daugiau jai priklauso. Ji turi lankytis savo gimtosios šeimos vyresniojo nurodymų, kuriuos jis jai duoda pats arba per tarpininką, ji gali dažnai pareiti namo atlankyti savo motinos; nelaimėje, pvz. susirgus vaikui, ji kreipiasi į savo šeimą ir jos šeima turi teisę žiūrėti, kad jos vyras su ja elgtųsi gerai.

Iš kelionės per Amerikos dykumą

KUN. P. VASERIS

Jungtinių Valstybių pietvakarių pakraštys nėra gražus. Gamta čia yra labai panaši į Australijos gamtą. Matyti vienas kitas eukaliptas, o taip pat palmė. Ap linkui kalnai ir kalniukai, bet visiškai pliki – viena uola. Iš tolo šviečia kalnų uolos įvairiomis spalvomis. Tarpukalnės – tikra dykuma. Čia auga kažkokie krūmokšniai, o vietomis ir palmės. Šitoks maždaug kelias iš Kalifornijos per Arizoną į New Mexico.

Tai pietvakarių Amerika. Šią dykumą drėkina Colorado upė. Ji vingiuoja kalnų tarpekliais į Ramųjį vandenyną. Daug kur iš šios upės išvedžioti dideli kanalai, kuriais drėkinama dykumos žemė. Arti kanalų yra derlingos žemės. Kaikur matomi puikūs sodai ir javų laukai. Pasirodo, dykumai duok vandens ir ji virst puikiausia žeme. Tačiau šie kanalai neapjuosia visos dykumos ir turbūt nepajėgtų jos sudrėkinti. Vaizdas vis dėlto lieka sausos dykumos. Ramusis vandenynas per daug užstotas kalnų, ir vėjas nepajėgia daugiau atpūsti debesų žemyno dykumai. Colorado upė, atrodo, visiškai išnaudota, bet dar permaža vandens. Šios nemažos upės kažin ar vienas lašiukas bepasiekia Ramųjį vandenyną.

Pervaziavau šią upę jau netoli Meksikos sienos, bet tik beveik sausa upės vaga. Upės kanalai tuo tarpu buvo visi pilni vandens. Reiškia, kad upė yra gana vandeninga, bet amerikiečiai jos vandenį pilnai išnaudoja.

Dykumos miesteliai gana reti. Jie gražūs ir žali tarsi dykumos oazės. Tai vietos daugiausia prie Colorado upės kanalų. Darbo jėga čia pigesnė, nes pul-

kai darbininkų atvyksta iš Meksikos. Nemažai čia vasarviečių ir motelių praeiviams. Nemaža keliautojų ir atostogautojų, ypač žiemos metu. Žiema čia šilta ir sausas sveikas oras. Daugelis senesnio amžiaus žmonių, ypač turtingesnių, keliasi gyventi į šiuos dykumų miestelius. Lengviau čia reumatikams ir kitų ligų paliešties žmonėms.

Pietinės Jungtinių Valstybių sritys yra žymioje ispanų kultūros įtakoje, kuri atėjusi čia iš Meksikos. Čia gyvena daug meksikiečių kilmės žmonių, kurie kalba ispaniškai. Miestų ir miestelių vardai daugumoje ispaniškos kilmės, kaip Las Cruces, San Bernardino, El Paso, Santa Fe ir panašūs. Matyti, kad seniau čia gyventa ispanų ir dabar likę nemaža čia meksikiečių. Dėl vieno žemės kampelio ir dabar Meksika kelia pretenzijų ir nori jį iš Jungtinių Valstybių atsiimti.

Pietinės valstijos ne tokios turtingos ir ne taip tirštai gyvenamos. Čia rečiau ir kunigų, o meksikiečių kilmės žmonės beveik visi katalikai. Į šitokias meksikiečių parapijas kunigų tiesiog laukiama. Šitokiose parapijose nemaža yra čia ir lietuvių ateivių kunigų, kaip tai S. Aleksiejus, K. Petrauskas, du broliai Klumbiai, Juodeika, Bertašius, Burkus. Daugumoje jie ispaniškai kalbančių parapijų klebonai. Kaikuriuos jų teko aplankyti. Bažnytelės senos, ispaniško stiliaus. Šių klebonų darbas savarankiškas, bet gal kiek nuobodus. Lietuvių čia visai nėra. Tenka dirbti meksikiečių aplinkoje. Gamta taip pat visai negraži – beveik dykuma. Oras gana karštas, nors sausas. Atrodo savotiška ir nuobodi aplinka. Lietuvui šitokiose stepėse gyventi reikia nemaža aukos.

Į pietus nuo Jungtinių Valstybių prasideda Meksikos teritorija. Čia amžina vasara. Šalis kalnuota ir saulės nudeginta. Žmonės savo išvaizda primena ispanus ar italus, o gal dar daugiau saulės įdeginti. Savo charakteriu jie taip pat panašūs į italus – linksmi. Meksikos mieste jautiesi kaip Italijoje. Jauni vyrai vaikšto su gitaromis ir užsuka į valgyklą, restoraną ar net prekyvietę padainuoti. Amerikos pasienio mieste yra nemaža amerikiečių, kuriuos lengva atskirti nuo meksikiečių. Šitokie muzikantai tuojau prisistato ir pasiūlo padainuoti. Jiems rūpi kokią dolerį gauti. Iš to suprantama, kad kraštas neturtingas. Prekiautojai kviečia praeivius į savo parduotuves ir perša prekes. Nemažą gatvės smulkių prekiautojų, elgetų ir invalidų. Mačiau vieną be rankų, kuris kojų pirštais pynė gražius krepšelius ir juos pardavinėjo.

Restoranuose beveik visur groja orkestrai, nes čia muzikantai beveik visi meksikiečiai. Kaikurios sveitinės labai gražios ir meniškos. Daug yra tačiau menkaverčių alinių, kurios Amerikos pasienio miestuose lyg tyčia išstatytos doleriams vilioti. Iš tikro nemaža atvyksta čia amerikiečių pasismagurianti. Tuos užkampius lankančių matyti nemaža iš amerikiečių jaunimo.

Meksikoje populiarios yra bulių kautynės. Tai antroji Ispanija. Kiekvienas didesnis miestas turi tam tikslui įrūštas arenas, kuriose kas savaitę vyksta kautynės.

Bendrai Meksika žymiai skiriasi nuo Jungtinių Amerikos Valstybių. Kraštas neturtingas. Užmiesčiuose gatvės visai negrįstos, namukai mūriniai ir moliniai, bet visai susmukę. Žmonės tačiau linksmi ir judrūs.

ELENA TUMIENĖ

DAINA

Tai ne sapnas, dievų burtas,
Tai ne pasaka šviesi.
Mano laimė, mano turtas,
Mano rūpestis esi.

Kain džiaugiaus tave atradęs
Aisčių žemės pajūry.
Mano žalvaris ir jadas,
Mano gintaras esi.

Kai mažutės bangos rieda
Didžių marių vidury,
Gieda rožė raudonžiedė:
Mano vasaros esi...

Kai dainuoja bangos niūrios,
Tai man šnabžda užesy,
Jog tu vėjas mano burei,
O ir uostas pamary.

Kain džiaugiaus tave atradęs
Baltų jūros pakrašty.
Man žvaigždė šviesi, kur veda
Laimės prieplaukon esi.

• VAIKO AUKLĖJIMAS

Veda D. Petrutyte,
Adresas: 3721 W. 65th Street, Chicago 29, Ill., USA

JUSLĖS IR JŲ REIKSMĖ AUKLĖJIME

D. PETRUTYTĖ

“Pirmiausia reikia įsisąmoninti sau patį svarbiausią dalyką: — kad vaiko intelektas neveikia izoliacijoje, bet, kad jis visur ir visuomet intymiai siejasi su vaiko paties kūnu, o jau ypatingai su jo nervine ir raumenine sistema.” E. M. Standing

Teisingas jauslių auklėjimas turi nepaprastai didelės reikšmės vaiko plėtroje. Tai intelektualio gyvenimo pagrindas. Žmogaus gyvenimo laikotarpis tarp 3-6 metų amž. pasižymi sparčiu kūno augimu ir jauslinių bei intelektualinių galių susiformavimu.

Todėl labai svarbu yra įsidėmėti, kad vaiko intelektas neveikia izoliacijoje, bet visuomet yra labai glaudžiai susijęs su kūnu, o jau ypatingai su nervine bei raumenine sistemomis. Montessori auklėjimo sistema ir visas jos metodas kaip tik ir remiasi giliu supratimu ryšio tarp kūno ir intelekto arba dvasinių galių.

Montessori laikosi tos nuomonės, kad žmogus skiriasi nuo gyvulio tuo, kad jis turi protavimo galią, bet šalia to, jis niekuomet nepamiršta, kad žmogus, kaip ir gyvuliai turi medžiagini kūną su įgimtais polinkiais. Medžiaginis kūnas su penkiomis jauslėmis yra jungtis su vidiniu arba dvasiniu pasauliu. Jauslių padedamas, žmogus plėtoja, įturtina dvasinį pasaulį. Psichologijoje pačios įdomiausios studijos yra tos, kurios nagrinėja, kaip tos dvi mūsų prigimties dalys veikia viena antrą, kaip jos tarpusavyje santykiauja, t.y., intelektualinė mūsų dalis, kuri užsiėmusi visuotinėmis arba abstrakčiomis idėjomis, grynuoju protu ir laisvąja valia, bei kūniškoji mūsų dalis su penkiomis jauslėmis, nukreipta į pavienius daiktus išoriniame pasaulyje.

Pagal Montessori naujagimis kūdikis, kaip ir naujagimis šuniukas, pradeda gyvenimą neturėdamas jokių idėjų savo galvoje. Tačiau trijų-keturių metų laikotarpyje, kiekvienas normalus vaikas jau yra įsigijęs ištisą eilę sąvokų, k.a., švelnumas, kietumas, augstumas, ilgumas, gerumas, blogumas, spalvos ir daugybė kitų protinių sąvokų, kurių joks šuo nepasisavina, nors jis ir keliasdešimt metų gyventų. Nors vaikas ir šuo gyvena tame pačiame pasaulyje, tarp tų pačių daiktų, girdi tuos pačius garsus, mato tas pačias spalvas, maudosi tame pačiame vandenyje ir maitinasi, kad ir ne tuo pat. bet panašiu maistu. Negana to, jauslių organai veikia taip pat; mikroskopškai tyrinėjant nerasta ypatingo skirtumo tarp jų nervinės ir raumeninės sistemos sandaros.

Vaikas iš pat pradžių turi savyje galią, — pirmiausia tik potencinę, — atitraukti iš tam tikrų daiktų jų esmines ypatybes. Pabandykite idėmiai stebėti dviejų ir net vienerių metų amž. vaikų ir jus pamatysite, kad

jis domisi daiktais ne kaip tokiomis, bet kad jis domisi ir jų kokybe, k.a.: spalva, švelnumu, skoniu, svoriu, pavidalu ir t.t. ir t.t.

Mes suaugę turime daugybes abstrakčių idėjų mūsų galvose. Kaip ir kada mes jas įsigijome, dažniausiai mes ir neatsimename. Pagaliau tai ir nesvarbu, bet vienas dalykas yra aiškus, kad švelnumo idėja kilo mumyse iš švelnių daiktų patyrimo, šiurkštumas iš šiurkščių, ilgumas iš ilgų ir t.t. Lygiai taip pat susidarė blogumo sąvokas iš blogų veiksmų, o gerumo — iš gerų. Tatai reiškia, kad mes savyje turime galią, kuri kažkoku paslaptingu būdu pajėgia iš daiktų, esančių mūsų išorėje, išskirti arba atitraukti tokias ypatybes, kurios teegzistuoja mūsų protė. Pvz., panašių daiktų grupėje — penki obuoliai, penki riesutai, penki sausainiai — mūsų protas pajėgia išskirti penkių idėją, kuri gali būti taikoma visur, visiems daiktams. Šito joks gyvulys nepasieks.

Šią žmogaus proto ypatybę pirmas yra pastebėjęs Aristotelis. Jis ją nuosekliai ištyrinėjo ir savo tyrinėjimo išdavas šitaip išreiškė: “Niekas nėra intelektualė, kas pirma nebūtų buvęs jauslė”.

Jauslių lavinamoji medžiaga ir intelektas

Montessori niekuomet nesivadovavo teorijomis, bet visuomet stengėsi idėmiai sekti prigimties apraiškas. Kai pastebėdavo, kad vaikas veikia savaimingai ir kūrybiškai nusiteikęs, nesvarbu kokia linkme, ji visuomet stengdavosi jam padėti ta pačia linkme. Montessori stebėdama vaikus aiškiai išitinko, kad vaiko protas yra linkęs iš medžiaginių daiktų išskirti

esmines jų ypatybes ir tokiu būdu susidaryti atitrauktų idėjų atsargas. Šiose idėjose atsispindi išorinis pasaulis, kuris padeda mums pakilti augščiau pojutinių išpūdžių sąmyšio.

Todėl Montessori sąmoningai ėmėsi padėti vaikui, kad jis kiek galima lengviau ir tiksliau galėtų susidaryti atitrauktines sąvokas. Štai kodėl atsirado sistemingai tiksli jauslių lavinamoji medžiaga, kurią vaikai nuo 3-6 m. amž. nepaprastai mėgsta ir su dideliu smagumu ją naudoja. Kiekviena tam tikslui skirtoji priemonė yra taip padaryta, kad kiekvieną kartą vaiko protas susitelktų ties kokia nors daikto ypatybe. Pvz., raudonos lazdelės duoda tik ilgumo idėją; bokštuko kūbai — didumo, laiptukai — storumo, skambučiai — muzikaliųjų garsų ir t.t. Visos lazdytės yra tos pačios spalvos, to paties medžio ir tokio pat storio — įvairėja tiksliai ilgumas. Tokiu būdu vaiko protas pasidaro lyg “aklas” kitiems to daikto ypatybėms, išskyrus ilgį.

Tas pats yra ir su spalvų lentelėmis, kurios yra vienodo dydžio, vienodo svorio ir vienodos išvaizdos, o skiriasi tik spalvų įvairumu. Todėl šitoji ypatybė iš karto pasidaro vaiko dėmesio centru ir dėmesys lieka susitelkęs ties šia spalvine ypatybe, kol medžiaga yra vartojama nustatytu būdu.

Taip pat skambučiai visi atrodo tokie pat, o skiriasi savo garsais. Norint juos surikiuoti į muzikinę gamą, reikia suduoti atitinkamą plaktuką. Akis čia nieko negali padėti, o tikta ausis.

Iš to kas pasakyta aiškėja, jog jauslių lavinamosios medžiagos paskirtis nėra patiekti vaikui naujus išpūdžius, bet kaip tik susisteminti ir sutvarkyti jau turimuosius.

Montessori yra pavadinusi jauslių lavinamąsias priemones “raktais į pažinimą visatos”. Montesorinėje aplinkoje esančiam vaikui nesakoma “stebėk”, bet duodama atitinkama medžiaga su “izoliuotomis” daiktų ypatybėmis, kurios ne tik lavina jausles, bet svarbiausia padeda vaiko dėmesiui susitelkti. Kai vaikas, dirbant jam su šitokia medžiaga, susikuria betarpiškas ryšys tarp jo, daikto ir aplinkos, tada

Toronto lietuvių darželio vaikai su sesele M. Loreta. Nuotr. N. Kulpavičienės

jau vaiko pažanga yra užtikrinta. Juslių jautrumas įgalina vaiką geriau stebėti aplinką ir joje esančius daiktus bei vykstančius reiškinius. Aplinka savo įvairumu žavi ir traukia vaiko dėmesį, kurio dėka jis renka sau žinias, kaip bitelė medų.

Vaikas, dirbdamas su skirtingomis, kiekvienai jusei atitinkančiomis priemonėmis, pradeda studijuoti daiktų ypatybes išoriniame pasaulyje. k.a.: ilgumas, platumas, spalvingumas, svoris, daiktų formos ir kt. Kai vaikas jau gerokai yra padirbėjęs su priemonėmis, tada jam jau duodamos "pamokos": ilgas — trumpas; didelis — mažas; storas — plonas; balta — raudona ir t.t. Įsigytoji vaiko patirtis dabar yra lyg apvainikuojama tiksliais žodiškais išsireiškimais, kurie įgalina vaiką daryti logiškus sprendimus.

Juslių lavinamoji medžiaga įgalina vaiką tyrinėti ir tokiu būdu susidaryti tvirtą ir platų pagrindą, ant kurio vėliau po 6 m. jau statomas augštesnis protinis gyvenimas. Šią dieną iš dienos — ištisais mėnesiais vykdomą juslių lavinimo darbą galima pavadinti tikru vidiniu pasiruošimu vėlesniam gyvenimui, profesiniam pašaukimui, moksliniam darbui.

Tie vaikai, kurie bent šiek tiek turėjo progos sistematingai palavinti savo jusles, tuojau išsiskiria iš kitų: jų protavimas aiškus, tvarkingas, nuoseklus. Toks vaikas yra sąmoningas savo kalboje, veiksmuose. Paklaustas jis pirma pagalvos, o tik paskui atsakys. Jam aišku, ką jis žino ir ko nežino. Taip yra dėl to, kad tokiame vaikui dirbant su sisteminga medžiaga, visi įspūdžiai labai tvarkingai susidėję jo prote ir kiekvienas savo vietoje. Bet, deja, dar mažai kas tesupranta, kokia tai didelė palaima žmogui, nuo pat kūdikystės turėti nesumišiusius vaidinius ir aiškias idėjas. Protinei sveikatai ir dvasinei pusiausvyrai įsigyti kito kelio nėra.

Per kruopščias ir sistemingas praktikas su tikslia medžiaga vyksta netiesioginis pasiruošimas gyvenimui. Palyginkime vikšrą ryjantį lapus ir vėliau margaspalvę peteliškę, čiulpiančią gardžiausią gėlių nektarą.

Tas pats vyksta su protine vaiko plėtra. Vaikas per eilę metų nuolat veikdamas su daiktais (ne žaislais) "ryja" jų pažymius. Visa tai yra pasiruošimas augštesniam ir labiau sudvasintam gyvenimui.

Ivairus, tvarkingas ir galimai pilnesnis pojutinis gyvenimas yra pats geriausias pasiruošimas intelektualinio gyvenimo formai.

KLAUSIMAI

Kl.: Ar svarbu su kūdikiu kalbėti? Kai kas mano, kad tai nereikalingas burnos aušinimas, nes vaikas vistiek nieko nesupranta.

Ats.: Taip, labai svarbu, kad kūdikis iš pat pradžios girdėtų kalbą. Kalba nėra sąmonės padarinys, o jos formavimasis prasideda sąmonės gėmėse. Užtat labai svarbu kūdikiui girdėti nuolat kalbančią motiną: a) kad susiformuotų kalba ir b) kad kalbos padargai pasiruoštų kalbėjimui. Kas mano, kad kalbėti į kūdikį, tai tik aušinti burną, tas labai klusta. Didelė dalis kalbinių problemų su vaikais atsiranda tik dėlto, kad modernios motinos mažiau beatranda laiko prabilti į savo kūdikėlius. Moterys yra daug

SESUO MARGARITA, ilgus metus vadovavusi lietuvių vaikų darželiui ir vienuolynui Toronte iškelta į Montreallį vadovauti tenykščiam liet. vaikų darželiui ir vienuolynui. Būdama Toronte ji pasižymėjo kaip gabi administratorė, auklėtoja ir veikėja.

kalbės už vyrus ir tai yra išmintingas Apvaizdos surėdymas, kad vaikai atėjus laikui be vargo galėtų prabilti tėvų kalba, kuri visose kalbose vadinama "motinos" kalba. Tad, mielos

mamytės, be paliovos kalbėkite su pačiais savo mažiausiais kūdikėliais ramiau, švelniau, kantriu ir lėtu balsu. Stebėkite ir pačios įsitikinsite, kad jau dviejų mėnesių kūdikis ne tik reaguoja į žmogaus kalbos garsus, bet jis jais domisi ir net žaviisi.

Kl.: Kai paimu kūdikį į rankas, tuojau jis pasidaro neramus ir ima išgąstingai verkti. Nežinau ką daryti, rodos, elgiuosi švelniai ir atsargiai.

Ats.: Čia gali būti kelios priežastys, kurių bendra šaknis paprastai esti nesaugumas. Dažniausia tai pasitaiko su pirmgimiais, nes motinos dar neturi patirties su tokiu gležnu kūneliu. Galėtų būti, kad čia minimas švelnumas iš esmės neturi nieko bendra su švelnumu. Gal būt jūs imate kūdikį ne tiek švelniai, kiek su baime ir netikrumu, kas jam ir sukelia nesaugumo jausmą, išsukiantį baimingą verksmą. Kitas atvejis galėtų būti per greitas ir staigus kilstelėjimas ir laikymas kūdikio statmenojo padėtyje. Prie jos kūdikis turėtų pamažu priprasti. Šiuo atveju patartina gerai paanalizuoti save ir savo veiksmus. Kūdikio saugumo jausmas reikalauja, kad jūs jį imtumėte švelniai, bet kartu mikliai ir tvirtai.

Kl.: Kaip mokyti 3-4 m. amž. vaiką mandagumo?

Ats.: Vaiko nereikia mokyti mandagumo, tačiau patiems reikia būti su juo mandagiais. Jeigu šeimoje viešpataus mandagumas ir gražus vienu su kitais elgesys, tai ir vaikai, be žodiško mokymo, bus mandagūs. Mažas vaikas mokosi ne iš mūsų žodžių, bet iš mūsų veiksmų ir elgesio. Iš vaiko poelgių ir jo kalbos visuomet galima spręsti ką jis mato ir girdi šeimoje.

• MOTERYS PASAULYJE

GABRIELĖS PETKEVIČAITĖS - BITĖS MIRTIES DVIDEŠIMTMETĮ MININT

Siemet sukanka 20 metų nuo žymios visuomenininkės, rašytojos Gabrielės Petkevičaitės-Bitės mirties. Ji gimė 1861 m. kovo mėn. 18 d., mirė 1943 m. birželio mėn. 14 d. Jos tėvai buvo bajorų kilmės. Tačiau Petkevičaitėi likimas nerūpestingo džiaugsmo niekada nežadėjo, bet ji to nepaisė. Buvo atkakli pasiryžėlė, kovotoja dėl lietuviybės, mokėjo savo pavyzdžiu patraukti ne šimtus, o tūkstančius.

Pažvelgus į Bitės Petkevičaitės gyvenimą, matyti, kiek daug jame sunkumų ir bėdų ji yra pakėlus. kokio gyvenimo būta žiauraus ir nedėkingo! Ir vis dėlto, nežiūrint visų tų sunkumų, Bitė per visą savo amžių nepalūžo, buvo kupina energijos ir pasiryžimo. Kodėl? Todėl, kad visą savo gyvenimą ji buvo paskyrusi artimui ir tėvynei. Todėl, kad ji liūdėjo ir džiaugėsi ne vien savo asmens liūdesiu ir džiaugsmu, bet visos Lietuvos ir visų to krašto žmonių.

Ji savo ūkyje ypatingai domėjosi bitėmis, lyg ir mokydamosi iš jų darbo organizacijos. Tad ji savo slapyvardžiu ir pasirinko Bitę. Visi už vieną, vienas už visus — štai pagrindinis šūkis, Bitės išskaitytas iš avilių gyventojų rašto. Ir Bitė tapo ryškia to šūkio skelbėja.

Geriausias savo jėgas Bitė atidavė tėvynei tais laikais, kada sunkiausia buvo geru lietuviu būti. Rusų pavergta, kaimynų išnaudojama Lietuva atrodė yra kritusi į bedugnę, iš kurios jai, atrodo, nebus lemta atsikelti. Tačiau Lietuva atsikėlė. Tai nuopelnas lietuvių tautos vaikų, tokių kaip ir Bitė Petkevičaitė. Ji mokėjo priėti prie tautos kaip tik iš tos pusės, kur ji daugiausia pagalbos buvo reikalinga, kur jai labiausiai skaudėjo. Ji pasiryžo būti savo tautos kūno ir dvasios gydytoja. Tai neatsitiktinis dalykas, o tikrovė. Bitė savo jaunystėje, siekdama mokslo, kruopščiai dar mokėsi ir medicinos įsigydama felčerės teises. Ji gerai žinojo, kad fizinė sveikata taipgi nėra paskutinė sąlyga tautai išeiti į platesnius vieškelius. Gydydama žmones, Bitė nepamiršo tačiau ir jų dvasios.

Bitė Petkevičaitė, baigusi augštuosius mokslus, pasirinko idealistės mokytojos darbą. Ji mokytojaudama savo tėviškėje, stengdavosi kartu su kitais būti ta Lietuvos saule, kuri, anot Kudirkos, "tamsumus prašalina". Bitė mokytojavo, rusų carui persekiojant Lietuvą, mokytojavo taipgi ir Lietuvai nepriklausomybę atgavus. Manau, kad daug yra ir tremtyje lietuvių, ku-

rie su pagarba prisimena savąją auklėtoją.

1920 m., sušaukus Steigiamąjį Seimą, Bitei Petkevičiūtei teko garbė jį atidaryti ir pasakyti pirmąją atidarymo kalbą. Va, ką ji pasakė:

— Laiminga esu, galėdama tą padaryti, kaip sena savo tautos nepriklausomybės kovotoja, kaip moteris, įgijusi taip karštai pageidaujamą teisių sulyginimą, kaip savo visuomenės narys, nesiliovęs kovoti prieš kiekvieną pavergimą, vis tiek, koks jis yra: tautų, luomų ar kapitalo...

Bitė Petkevičiūtė šalia visuomeninės bei kultūrinės veiklos daug dar ir rašė. Žymiausi jos beletristiniai raštai

yra apsakymėlių rinkinys "Krislai", kuriuose rašytoja kelia socialines ir kultūrinės problemas. O dviejų tomų romane "Ad Astra" plačiai atvaizduotas Lietuvos dvaro gyvenimas ir jo kultūrinė aplinka.

Gražiai valdydama žodį, ji įrodė jo tiesą savo darbštumu. Gimusi bajore, dvarininke, ji paniekino visas šio luomo ir savo privilegijas, kuriomis anuomet bajorija didžiavosi. Bitė įėjo į darbo žmonių tarpą. Pasikvietusi talkininkų, ji skelbė karą žiaurumui ir egoizmui, įžūliam kumščui ir nežabotoms aistroms, savo žodį visada paremdama darbais. Jos pavyzdys tėvieviečiai kiekvienam lietuviui, siekiančiam laisvės savo tėvynei. Jonas Miškinis

PASAULIO LIETUVIŲ BENDRUOMENĖS SEIMAS

J. M. Matienė

Pagal P. L. Bendr. konstituciją visų pasaulio lietuvių atstovų suvažiavimas — seimas turi būti šaukiamas ne rečiau, kaip kas penkeri metai. Šiemet tas seimas buvo sušauktas Kanadoje, Toronte, kartu su kasmet rengiama Kanados Liet. Diena.

Tai buvo didelė lietuvių demonstracija. Be paties Seimo, kuriame buvo sprendžiami viso pasaulio lietuviams svarbūs klausimai, vyko kultūriniai renginiai, meno bei spaudos parodos, pobūviai. Toronto bei kaimyninės bendruomenės, o taip pat ir daug kviestųjų Kanados valdžios žmonių bei spaudos atstovų aiškiai pajuto kas yra Pasaulio Lietuvių Bendruomenė. Dalyvavo, mūsų sąlygomis, labai daug atstovų (ne fiktyvių!) iš artimų ir tolimų pasaulio valstybių: iš Italijos, Vokietijos, Prancūzijos, Naujosios Zelandijos, Urugvajaus, Argentinos, Venecuelos, Kolumbijos, Australijos, nekalbant jau apie Ameriką ir Kanadą. Bendruomenė pasirodė tikrai pasauliniu mastu.

Seimo dvi dienas trukusiuose posėdžiuose be eilinių reikalų sustota ir ties tokiais svarbiais, kaip Bendruomenės dalyvavimas laisvinimo darbuose ir Peticijos Jungtinėms Tautoms įteikimas. Peržvelgta jaunimo reikalai ir padėtis Lietuvoje. Taigi Bendruomenė rūpinasi visais lietuviui rūpimais reikalais ir nieko neišsižada.

Kaip sakytą, be pačių Seimo reikalų, vyko eilė kultūros ir meno rengimų. Čia Bendruomenė išėjo iš siauro rato ir pasirodė visoj augštumoje, taip kaip Pasaulio Lietuvių Seimui ir tinka. Meno parodoje dalyvavo mūsų pirmaeiliai dailininkai iš viso pasaulio laisvųjų kraštų. Tai, rodos, kad tuo atžvilgiu bus pirmoji tokia paroda. Gaila, kad dėl vietos stokos turėta apsiriboti tik 30 paveikslų; daug mūsų iškilių dailininkų likosi nedalyvavę šioje parodoje.

Spaudos parodoje vyko lengviau, nors irgi nebuvo galimybės visko sutalpinti. Buvo norėta parodyti spauda, kokia ji yra visame pasaulyje, ir tai specialiai tremty. Todėl buvo siekta gauti jos iš visų kraštų, kur tik gyvena lietuviai. Kai kas pasigedo leidinių iš nepriklausomos Lietuvos, ir iš dar okupuotos. Bet tai būtų kiti tikslai.

Nebuvo užmiršta ir religinė pusė. Pamaldos vyko ir pas katalikus ir pas brolius evangelikus. Katalikai, Toron-

te turėdami dvi parapijas, gerai padarė, kad susibūrė vienoje vyskupijos katedroje, kuri buvo sausakimša prikimšta. Tas darė savotišką grandiozinį įspūdį. Savo žodyje vietos arkivyskupas pastebėjo, kad jis pirmą kartą Toronto katedroje mato toki skaičių maldininkų. Kai kada ir skaičiai užimponuoja. Ir Toronto lietuviai su visais svečiais čia pasirodė visoje augštumoje.

Penktadienį vykęs muzikos ir literatūros vakaras labai daug prisidėjo prie Dienų ir Seimo pilnutinio vaizdo. Muzikas Kuprevičius ne pirmą kartą pasirodęs Toronte ir šį kartą žavėjo 700 susirinkusiųjų. Poetai ir rašytojai — Alantas, Grigaitytė, Bradūnas, Alė Rūta pirmą kartą pasirodė Toronto scenoje paliko gilaus įspūdžio.

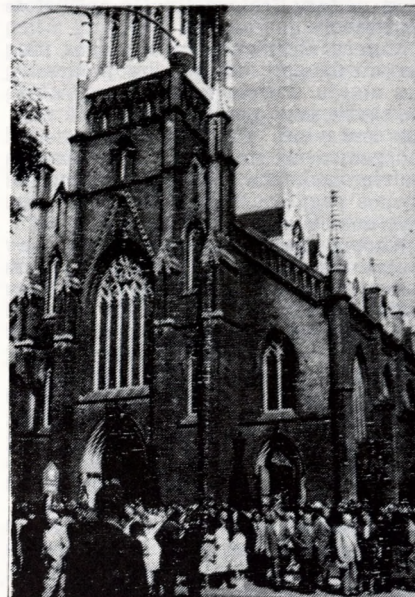
Šeštadienio smagusis pobūvis Kingsway Klubo salėse sutraukė apie pusantro tūkstančio svečių. Pabūvota, pasimatyta, pasisvečiuota gražioje salėse. Susitikta ir su seniai matytais savo tautiečiais. Tai buvo linksmas, laisvas vakaras.

Centrinis iškilių punktą buvo sukeltas garsioje O'Keefe salėje. Čia vyko akademija ir koncertas. Akademijos metu Seimą sveikino trijų Kanados vyriausybių — institucijų atstovai: Toronto miesto, federalinės vyriausybės ir Ontario provincijos vyriausybės atstovai. Kalbėjo Lietuvos atstovas Vašingtone p. Kajeckas ir naujosios PLB valdybos atstovas p. Barzdukas. Buvo pristatyta naujai išrinktoji PLB valdyba. Akademija buvo baigta p. S. Sužiedelio paskaita.

Po oficialios dalies vyko koncertas mūsų reprezentacinių meno pajėgų: Baro, Stempužienės, kanadietės jaunosios Šukytės, smuikininko ir pianisto Vasyliųnų ir jungtinio choro, kurį sudarė "Varpo" choras su Hamiltono parapijos choru. Išpildė su solistais: Stempužiene, Šukyte, Verikaitiu St. Simkaus kantatą.

Paskutinis aktas buvo Toronto Bendruomenės apylinkės ruoštas banketas Priskėlimo parapijos salėje. Jis buvo puikus ir iškilingai paruoštas. Čia vyko visų valstybių lietuvių atstovų, dalyvavusių Seime, pristatymas su trumpomis kalbomis. Tai buvo užbaigtuvės.

Po trijų darbo ir pramogų dienų atstovai iš tolimų kraštų skirstėsi namo. Nežinau kokius įspūdžius jie išsivežė iš Toronto. Nors visi nešykštėjo kom-

PLB seimo iškilingose pamaldose šv. Mykolo katedroje Toronte dalyvavo per 2000 lietuvių.

plimentų Toronto lietuviams. Visiems paliko gero įspūdžio posėdžiams ir pobūviams parinktos salės: Priskėlimo parapijos salė blizgėjo ir švietė savo švara ir naujumu, šv. Jono salė, nors mažesnė, darė jaukaus įspūdžio, stebino visus O'Keefe centro salė savo puošnumu, moderniais įrengimais, patogumais ir šviesomis. Tai yra geriausia salė Toronte. Jauki ir erdvi salė buvo ir šeštadienio pobūviui, kur nebuvo įprasto susikimšimo ir susigrūdimų. Rengėjai padarė ką galėjo geriausio. Taip ir reikia! Lietuviška reprezentacija neturi nukentėti ir šiuo atžvilgiu. O ir mums patiems retkarčiais susirinkti ir šviesias patalpas irgi reikalinga. Taip turėtų būti ir ateity.

Senoji PLB valdyba šiuo savo paskutiniu žygiu — surengimu Pasaulio Lietuvių Bendruomenės Seimo apvainikavo savo darbus ir garbingai perdavė juos testui naujai valdybai, šį kartą jau Amerikoje. Mes kanadiečiai galime didžiulius savo buvusią valdybą, kad ji ir paskutiniu savo darbu išėjo iš įprastos rutinos ir surengė tikrą lietuvišką puotą mums visiems.

Naujai valdybai linkėkime tęsti senos valdybos darbus ir ieškoti naujų kelių, reikalingų mūsų Tėvynei, mūsų išveivijai.

ALRK MOTERŲ SAJUNGOS 30-tas SEIMAS

Amerikos Lietuvių Romos Katalikių Moterų Sąjungos narės šių metų rugpjūčio 21-25 d.d. susirinko į savo 30-tą Seimą, pas Nekaltai Pradėtosios M. Marijos seses, Putnam, Conn., globojamos Moterų Sąjungos 5-tos kuopos, Worcester, Mass.

Prieš 49 metus, lietuvės susirūpinusios sušelpiti ir suteikti pagalbą savo sesėms lietuviškose ligose ir mirties atveju, taipgi norėdamos duoti progos išsilavininti ir skleisti apšvietą ir kultūrą jų tarpe, suorganizavo Amerikos Lietuvių Romos Katalikių Moterų Sąjungą, vienintelę lietuvių kata-

likių moterų fraternalinę ir apšvietos organizaciją.

Moterų Sąjunga per tuos ilgus metus yra daugelį sušėlusio ligoje ir mirties atveju. Per savo Apšvietos-Kultūros skyrių savo narėms yra davusi progos išsilavinimui. Per savo kuopas yra suorganizavusi anglų kalbos kursus; įvairių rankdarbių kursus; virimo ir pirmos pagalbos kursus ir t.t. Leidžia savo mėnesinį žurnalą "Moterų Dirva".

Kuopos yra surengusios ir narės dalyvavusios įvairiuose vaidinimuose ir koncertuose. Yra suruošusios lietuvių katalikių moterų rekolekcijas ir Šventas Valandas.

Moterų Sąjunga, turėdama savo šūkį "Bažnyčiai ir Tautai", per savo skyrius labai aktyviai prisidėjo savo darbais ir aukomis prie palaikymo lietuviškų parapijų, mokyklų ir svetainių.

Moterų Sąjunga yra įsijungusi ir į platesnę veiklą, kaip: ALRK Federaciją; Bendros Šalpos Fondą; Amerikos Lietuvių Tarybą; Šv. M. Marijos Šiluvos Koplyčios komitetą. Prisideda ir prie vietinių darbų ir rinkliavų.

Moterų Sąjunga turi įsisteigusi Stipendijų Fondą, kuriame dalyvauja sąjungiečių dukros ir sūnūs. Per eilę metų yra sušėpusios daug jaunuolių.

Moterų Sąjungos kuopos yra plačiai pasklidusios įvairiose lietuvių parapijose. Lietuvės mergaitės ir moterys nuo 16 iki 50 metų, įstodamos į Mo-

terų Sąjungą, gali apsisaugoti nelaimės atveju, gaudamos pašalpą bei pomirtinę. Į Apšvietos skyrių gali įsirašyti nežiūrint amžiaus, pradedant nuo 16 metų.

Ši organizacija per 49 metus per savo pasiaukojusias inteligentes nares yra atlikusi daug gražių, naudingų ir garbingų darbų. Pagarba ir padėka joms priklauso. Padėka taipgi priklauso mūsų Dvasios Vadams ir Kunigų Vienibei; visiems klebonams bei kunigams, kurie mums padėjo per tuos ilgus metus. Šiandien Moterų Sąjunga stovi greta kitų didesnių lietuvių organizacijų, yra pripažinta saugi ir viena stipriausių lietuvių fraternalinių organizacijų.

Džiaugiamės ir didžiuojamės savąja organizacija. Norėdamos ją išlaikyti lietuvių katalikių mergaičių ir moterų tarpe, nuoširdžiai kviečiame visas, čia gimusias ir atvykusias stoti į Moterų Sąjungos eiles, prisidėti prie lietuviškų bei katalikiškų darbų.

Dėl platesnės informacijos galite kreiptis į vietines kuopas lietuvių parapijose arba tiesiai į Amerikos Lietuvių RK Moterų Sąjungą — American Lithuanian Roman Catholic Women's Alliance — 7155 So. Hermitage Ave., Chicago 36, Ill., USA.

Maloniai kviečiame ir laukiame.
Elzbieta Paurazienė
Centro pirmininkė

VIESNIA IŠ AUSTRALIJOS

Solistė G. Vasiliauskiene

Kunigaikštienės Birutės Karių Šeimų Moterų Dr-jų rugsėjo 21 d. Lietuvių Namuose, Detroit, suruošė iš Australijos atvykusios solistės G. Vasiliauskiene koncertą, kuriame ji pasigėrėtinau padainavo apie 16 dainų, sukurtų žymesniųjų lietuvių ir kitų, pasaulinio garso, kompozitorių.

Solistė, atvykusi į šį kontinentą, paskatinta dabartinio PLB pirmininko Bachuno, lanko Kanados ir Amerikos žymesnius lietuvių centrus; be to, kurį turėjo Detroit, yra numaciusi dar duoti apie 12 koncertų. Australijon grįš lapkričio gale.

Dainos meno studijas G. Vasiliauskiene pradėjo Kauno konservatorijoje, tęsė tremtyje — Australijoje. Pasakutiniu metu solistė nuolat dalyvauja valst. Australijos radiofono ir televizijos programose: turi sudariusi sutartį 6-riems metams. Ateinančių metų vasario gale yra pakviesta Australijos valstybiniu mastu ruošiamame Festival of Arts duoti lietuviškų dainų recitalį.

Amerikoje solistė Vasiliauskiene koncertuoja drauge su žymia Australijos pianiste ponija D. Oldham, didele lietuvių bičiule. Piano solo programoje p. D. Oldham tikrai virtuosiškai išpildo netik Chopiną, Mozartą, ar Debussy, bet ir mūsų Čiurlionį.

Z. Dgv.

★

KADA MOTERIS NERŪKO:

Save gerbianti moteris nerūko:

1. Nuotakos drabužiuose.
2. Nėštumo metu.
3. Vilkėdama tautinius drabužius.
4. Gatvėje.
5. Kalbėdama su dvasiškiu.
6. Kalbėdama su savo viršininku, išimtis — jei jis pats pasiūlo.

Dar būtų galima pridėti, kad labai neestetiškai atrodo moteris su cigarete burnoje, kai gamina valgių ir šiaip namų ruošos darbus dirbdama.

R. K.

LIETUVIŲ MOTERŲ ATSTOVYBĖ DIDŽIAJAME MOTERŲ KLUBŲ SUVAŽIAVIME

Šiais metais General Federation of Women's Clubs, kuriai priklauso ir LMA, savo metinį 72-rajį suvažiavimą suruošė Milwaukee, Wisc., birželio 10-14 dienomis ir Munchene, Vokietijoje, liepos 1-2 dienomis.

Abiejuose suvažiavimuose dalyvavo ir lietuvių delegatės. Pirmajame — JAV J. Daužvardienė, M. Kriaučiūnienė ir L. Bieliukienė. Antrajame — Miunchene — Ligija Bieliukienė. Suvažiavimas savo programomis ir kalbėtojais ir svečiais sveikintojais-kalbėtojais buvo įvairus, iškilmingas, nes tų kalbėtojų tarpe buvo visa eilė žymių politikų, valstybės pareigūnų, tarptautinių organizacijų vadovų ir kitų, o jų tarpe net kelios garsenybės: JAV viceprezidentas Lyndon B. Johnson, JAV ambasadorius Jungt. Tautose Francis T. Plimpton, senatorius Thruston B. Morton, JAV informacijos direktorius Edward R. Murrow, Raudonojo Kryžiaus prezidentas gen. Alfred M. Gruenther.

Suvažiavimas Milwaukee, Wisc., buvo perpildytas 900 atstovių iš viso pasaulio. To suvažiavimo metu LMA pirmininkė ir GF of Women's Clubs vadovybės narė pasakė kalbą, kurios atidžiai klausėsi viso pasaulio tautų atstovės. Ligija Bieliukienė apeliuodama į atstoves kalbėjo Lietuvos laisvinimo tema ir kvietė dėtis kovon už pasaulio teisingą taiką ir laisvę.

J. Daužvardienė buvo pakviesta pobūvio metu prie garbės stalo ir pristatyta kaip Lietuvos konsulo žmona. M. Kriaučiūnienė pasipuošusi tautiniais drabužiais dalino anglų kalba literatūrą apie Lietuvą. Tuose pietuose - pobūvyje dalyvavo 1500 svečių.

Suvažiavimas Miunchene, Vokietijoje, tęsėsi dvi dienas. Jame LMA atstovavo Ligija Bieliukienė. Ji ir čia: "In-

ternational Outlook" programoje dalyvavo kaip penalistė, pakeisdama M. M. Zell, kaip "acting chairman, council of international clubs". Ir čia jai teko kelti klausimus susietus su Lietuvos laisvinimo byla.

Tuo tenka pastebėti, kad lietuvių moteris vis dar tebestovi savo gimtosios žemės laisvės atgavimo sargyboje ir jau šiandien išeina į plačią pasaulinę areną kovos už laisvę žiežirbų skelti.

Tenka pasidžiaugti LMA darbu, pajėgumu ir neuilstamu ryžtu.

Veronika Rutkauskienė,
LMA spaudos reikalams narė

Dail. A. Tamošaitienės darbai — dailus tautinis drabužis ir lietuviškų raštų kilimėlis.

• ŠEIMA IR MOKYKLA

“MAMYTE, NORIU BŪTI SESELE”

ONA SAULAITIENĖ

Atviras laiškas mano seserims
— motinoms

Mūsų Viešpats, visos gyvybės, gėrio ir malonių šaltinis; Tas, kurio globa, meilė bei neribotu gailėstingumu kas minutę naudojames, kartais per mūsų dukterų lūpas kreiptasi į mus, bandydamos mūsų meilę, dėkingumą bei ištikimybę Jam.

“Mamyte, noriu būti sesele”, viena dieną beldžiasi į mūsų širdis ir ieško palankaus atgarsio ir veiksmų, kurie įrodytų, kad tikėjimas mūsų gyvenime nėra vien tuščia forma, pamaldus kalbėjimas bei patogus apsisaukojimas nuo galimos amžinos pražūties.

Mes auklėjame vaikus, kad jie būtų sąžiningi, darbštūs ir naudingi. Mes kalbame apie didžius lietuvių tautos žmones, jų kančias ir laimėjimus; mes branginame lietuvių tradicijas ir giliai pergyvename pavergtų tautų tragediją; su ašaromis skaitome “Sibiro maldaknygę” ir sielojamės, kad žmonės už geležinės uždangos yra bedievių naguose. Mes gėrimės kilnių dvasios vadovų gyvenimo aprašymais ir darbais, o ne kartą ir jų šventa mirtimi. Mes kalbame apie lietuvių tautos išlaikymą ir kitus uždavinius, susijusius su mūsų gyvenimu toli nuo namų.

Taip, mes darome visa tai ir mums atrodo, kad to užtenka ir mums ir Lietuvai ir Dievui.

Bet keturi žodžiai: “Mamyte, noriu būti sesele” mus visai perbloškia ir pradeda šaukti, širdies gilumoje: “Tik ne tai! Tik ne mūsų mergaitė! Ji tokia jauna; nežino ko nori. Ką ji supranta apie vienuolyno gyvenimą! Be to ji tokia linksma, visai netinka į vienuoles! Matyt, kas nors jai įkalbėjo, gal ir pačios seselės; to visą laiką bijojau”.

Kyla nesantaika, liejasi ašarų upeiliai arba visai uždraudžiama tuo klausimu kalbėtis.

Ir ką mergaitė padarė?

Jautri idealams, lietuviškai išauklėta, pilna švelnaus tikėjimo mergaitė panoro pašvesti savo gyvenimą Dievui, Tėvynei ir Artimui; panori įsijungti į lietuvačių šeimą, šviečiančią Amerikos lietuviams; panoro pažinti, mylėti ir garbinti Dievą ypatingu būdu.

Ji pasisako tėvams, kuriems ji pavesta auginti ir auklėti, ir tie iš karto atmeta jos norą, kaip nediskutuojamą, tartum nieko negalėtų būti baisnesnio, nepadoresnio ar beprasmingesnio.

Ar visa tai derinasi su mūsų sąžine, su tikėjimu, su laimės linkėjimais mūsų vaikų ateičiai? Ar galime drįsti užgniaužti kilnią švieselę mūsų dukterų sielose? Ar nepajuokiname pačios savo vaikams dėstytą teoriją? Ar nežaidžiame vaikų pasitikėjimu ir pagalba mums?

Tenka rimtai pasvarstyti šiuos klausimus šeimoje.

Kiekvienas vaikų atsiskyrimas nuo namų tėvų labai pergyvenamas, bet niekam neateitų į galvą neleisti vaikams eiti mokslus arba kurtis, kad ir toli nuo mūsų, jei vaikai todėl kokių nors rimtų priežasčių pageidautų.

Taigi, pripažįstame vaikams teisę apsispręsti, rinktis draugus, gyventi savo gyvenimą. Visam nusileidžiame arba pritariame, bet apie vienuolės kelią nė girdėti nenorime. Nenorime net duoti mergaitai progos išsiaiškinti arba pabandyti.

“The Nun’s Story” atsistoja prieš akis, prisimename visokius būtus ir nebūtus pasakojimus apie viduramžius, apie kietas lovas, drėgnus ir tamsius koridorius ir baisias bausmes, esančias esą net ir šių dienų vienuolynuose. Juk “ekspertams” visa tai esą žinoma ir dar daugiau: drausmė esanti nepakenčiama, paklusnumas aklas, darbai nežmoniški. O ką bekalbėti apie vienuoles, sako kiti: jos tinginės, gyvenančios iš kitų žmonių kišenės; vargšės, pabėgusios nuo realybės, nes nesugebėjusios tvarkytis gyvenime. Juk siekti vienuoliško gyvenimo, tvirtina “psichologijos žinovai”, nenormalu; aiškiai turi būti kas nors negerai su mergaite (o gal ir su tėvais?). Visi “šviesuoliai” juk žina, kad dvasinis vienuolių gyvenimas tuščias burbulas; kad vienuolynas kalėjimas, į kurį įstoja mergaitė nebebus ta pati. Ir pasirodo, kad paskutiniuose trijuo-

se žodžiuose bus pirmoji teisybė: mergaitė, įstojusi į vienuolyną, nebėra ta pati, ir tėvai nebėra tie patys ir jų gyvenimas nebėra tas pats, bet daug gražesnis ir turtingesnis.

Įstojusi į vienuolyną mergaitė vis labiau gilinasi į tikybės tiesas ir tikrą gyvenimo prasmę. Ji bręsta ir tobulėja ir ruošiasi gyventi artimiesiems ir nešti Dievą į jų tarpą.

Novicijų magistra veda ir pataria, visi namai palaiko, ir mergaitė tyloje stiprėja, auga, tačiau jos kojos visuo- met stovi stipriai ant žemės, nes ji toli gražu nepabėgo iš gyvenimo, bet tik pasirinko kitą būdą gyventi, kaip jos seserys pasaulietės.

Ir tėvai — visai netikėtai — pajunta savotišką ramumą širdyje; jų akims atsiveria nauji džiaugsmas; jie įsijungia į didelę šeimą tų, kurių vaikai eina pašaukimo keliais. Jie neapipičti, bet apdovanoti.

Lovos nėra kietos, koridoriai nėra tamsūs ir drėgni. Nėra bausių bausmių; drausmė nėra nežmoniška ir paklusnumas nėra aklas vienuolynas.

Vienuolynas yra Dievo namai, kuriuose nuoširdžiai meldžiamasi, mokomasi, triūsiami. Vienuolių šeima jungia tikėjimas, seseriška meilė bei pasiryžimas tarnauti Tėvynei ir artimui. Vienuolės, kiekviena atskirai, stengiasi tobulėti, kad vis labiau jaustų Dievą arti esant.

Taigi, Sesės — motinos, kai Jūsų dukrelė pasakys: “Mamyte, noriu būti sesele”, apgalvokite savo žodžius bei veiksmus, už kuriuos kiekvienas žmogus atsako prieš Dievą.

• SVEIKATA

ARTERIJŲ SKLEROZĖ

DR. V. LITAS

Arterijų sklerozę sukelia maistas — didelis sviesto naudojimas. Vakarams kelia daug rūpesčio. Sviestas, kaip manoma, sukelia arterijų sklerozę. Arterijų sklerozė yra didžiausia širdies smūgio priežastis. Šitas kaltinimas liečia ne tik sviestą, bet ir beveik visi gyvuliniai riebalai esą prisideda prie mūsų arterijų užkimšimo. Šita kaltė prikišama pienui, kiaulienai, kiaušiniams ir kt. Visi šie maisto produktai turi cholesterolo. Senesni tyrimai cholesteroliną tik įtarė. Po to cholesterolinui buvo priskiriama arterijų sklerozės kaltė. Kaltinimas lietuvių gyvulinius riebalus.

Bet dabartiniai tyrimai kalba prieš sviesto ir gyvulinių riebalų apkaltinimą. Mokslas, įsiekdamas arterijų sklerozės kaltininkų, iš pradžių rėmėsi tik statistika. Riebiųjų valgių kraštai dažniausiai kenčia nuo arterijų sklerozės. Įtarimas kilo prieš riebalus, nes arterijų sklerozė yra viena iš didžiausių mirties priežasčių.

Tačiau arterijų sklerozė nėra kraujotakos sukaulejimas. Šita liga yra kraujotakos sukaulejimas. Kraujo indai pirmiausia prisitraukia baltyminių gleivių. Arterijų gleivien prisirenka cholesterolo. Taip susidaro arterijų sukaulejimas arba aterosklerozė. Šitas sluogsnis po kurio laiko pasidaro kietas. Po to šitame sluogsnyje prisi-

renka kalkinių druskų. Ir tada susidaro tikra arterijų sklerozė.

Kraujo apytakos sutrikimai

Šitie procesai susiaurina arterijas. Arterijų elastingumas pasidaro mažesnis. Kraujo tekėjimas sutinka didelį pasipriešinimą. Tekėjimo pasunkėjimas sukelia augstą kraujo spaudimą. Tam tikra sukaulejimo sluogsnio dalelė iš vidaus gali atsiplėsti ir po to patekti į kraujo indą.

Didžiausias arterijų sklerozės kaltininkas pasirodė esąs gyvuliniai riebalai. Šitie riebalai teikia cholesteroliną. Tam tikri argumentai kalba už tai. Malmros, švedų mokslininkas, šitaip sako: “Švedai nuo širdies smūgio dažniau miršta, kaip italai. Švedai daug suvalgo sviesto, kiaušinių ir kiaulienos. Šitie produktai daug gamina cholesterolo. Italai daugiau valgo augalinius riebalus”.

Klausimas, kaip atrodo, pasidarė visai aiškus: nevalgyk sviesto ir gyvulinių riebalų. Valgyk tik augalinius aliejus, iš kurių sudėti įeina neprisotintos riebiosios rūgštys. Gyvuliniai riebalai turi prisotintų rūgščių, kurių mūsų organizmas turis venėti.

O vistik gali būti kitaip

Sprendimas yra labai paprastas. Bet šitaip atrodo tik teorija. H. P. Kaufmann, riebalų tyrimo instituto direk-

torius Vokietijoje, šitaip sako: "Cholesterolino turi pienas, sviestas, sūris, kiaušiniai, mėsa ir žuvis. Pasilieka tik vegetariniai valgiai". Bet ir vegetariniai valgiai nėra garantija. "Vegetariniai valgiai taip pat gali sukelti sunkią arterijų sklerozę", rašo dr. K. Simon iš Muencheno. Dr. K. Simon sako: "Cholesterinas nėra arterijų sklerozės priežastis".

Žmogaus kraujas turi cholesterolino. Arterijų sklerozė ir cholesterolino koncentracija žmogaus kraujyje nėra lygiagretūs. Augštas cholesterolino procentas žmogaus kraujyje nėra arterijų sklerozės priežastis. Dr. Simon, maitindamas triušius maistu, neturintčiu riebalų ir cholesterolino, sukėlė hypercholesterinaemiją ir atheromiją.

Austrų profesoriai Halden ir Prokop įrodė, kad arterijų sklerozė gali atsirasti ir be cholesterolinio maisto. Žmo-

gaus organizmas pagamina daug daugiau cholesterolino, negu jo priima su maistu, kaip sviestas, mėsa, kiaušiniai, gyvuliniai riebalai ir kt.

Arterijų sklerozė nėra riebalingo maisto išdava. Ją sukelia maisto medžiagų apykaitos pakrikimas mūsų organizme.

Cholesterinas nėra mūsų organizmo balastas: jis yra gyvybinis hormonų ir tulžies produktas. Cholesterinas prisideda prie medžiagų apykaitos tarp celių. Jo sumažinimas mūsų organizme gali sudaryti didelę žalą.

Bet cholesterolino išteisinimas dar nėra didelio riebalų suvartojimo pateisinimas. Riebalų, gyvulinių ir augalinių, perteklius neprisideda prie sveikatos. Bet sveikas žmogus gali valgyti sviesto, kiaušinių, mėsos, gyvulinių riebalų be jokio sąžinės graužimo. Tik ne per daug.

CHEMIKALŲ ŽALA GYVULIŲ BEI AUGALŲ KULTŪROJE

Elena Gimbutienė

Bitės be medaus ir vaško gaminiamo, jos kartu su kamanėmis (samanišėmis bitėmis), musėmis, drugeliais ir kitokiais vabzdžiais, atlieka kitą neįkainojamą darbą augalų ūkyje, apdulkindamos (apvaisindamos) visokias vaisines bei sėklinės kultūras.

Ne visi vabzdžiai minta žmogui naudingais augalais. Šalia jų esama plėšriųjų vabzdžių, kurie misdami kitais vabzdžiais, jų kiaušinėliais, lervomis, sunaikina begales žmogui kenksmingų vabzdžių. Kiti vabzdžiai minta nugaišusių gyvulių bei paukščių lavonais bei kitokiais nešvarumais, atlikdami begalo svarbų gamtos sanitarų bei valytojų vaidmenį.

Kiti žemėje randami padarėliai, kaip sliškai, minta pūvančiomis augalų liekanomis, kurias įtraukia į savo požeminius urvelius. Gilesnės žemės dalelės, kartu sumaišytas su savo išmatomis, sliškai išmeta į žemės paviršių. Juos drąsiai galima pavadinti galinčiaisiais dirvos purentojais. Sakoma, kad pievų ganyklose sliškai po žeme sveria tiek, kiek besiganą galvijai.

Apipurkštuose plotuose be vabzdžių žuva vabzdžiais mintą paukščiai. Jie ar betarpiškai apsinuodija vaistais paveiktu maistu, ar nerasdami jiems reikalingų vabzdžių, badauja ir galop

išsikelia kitur. Panašiai nukenčia vabzdžiais mintą driežai, varlės ir kiti žmogui naudingi jų giminės. Masiniai miršta įvairūs žoliaėdžiai gyvūnėliai: triušiai, stirnos, sėklomis mintą paukščiai, voverės ir kiti smulkūs graužikai. Net tokios atrodytų nekaltos priemonės, kaip plačialapėms pievelių (gazonų) piktžolėms naikinti herbicidai turi savo blogą pusę: vieni, patekę ant žmogaus odos, skatina ilgai nepraeinančius negalavimus, kaip **calcium cyanamidas** yra pavojingi tik tiems, kas sekančios po darbo paros bėgyje išgeria alkoholio, nors tiek, kiek jo rasiame rumo "babkoje"! Kai kurios naikinančios piktžolės yra savaime gyvuliams kenksmingos. Paprastai jų gyvuliai ir neliečia. Bet herbicidų paveiktos tos piktžolės ima tiek vešliai augti, kad gyvuliai nepaisydami instinkto, godžiai jas ėda ir apsinuodija.

Negana to, beveik visi žemės ūkyje pavartoti chemikalai ar tai su laistomu vandeniu, ar su atmosferiniais krituliais įsisurbia į žemę. Dalis tų chemikalų susitelkia dirvožemyje ir vėliau yra asimiliuojami ten augančių daržovių, vaisių, pašarų. Čia jau nenuplausiu nuodų nuo paviršiaus, nes jie randasi viduje, bulvių minkštyme, javų grūde, vaisiaus "mėsoje". Kita

dalis — o tokių trąšų daugiausia — nusiplauna į upes bei ežerus ir ten pirmiausia paveikia vadinamą **planktoną** mikroskopiskus padarėlius, kuriais minta moliuskai, vėžiai, žuvis.

Išdavoje vėl ištisas ciklas apsinuodijimų: jei kokie clamsai ar žuvis ir išliko gyvi, tai nukenčia vandeniniai, jais mintą paukščiai ir gyvūnėliai, nekalbant jau apie neretai pasitaikančius masinius žmonių apsinuodijimus.

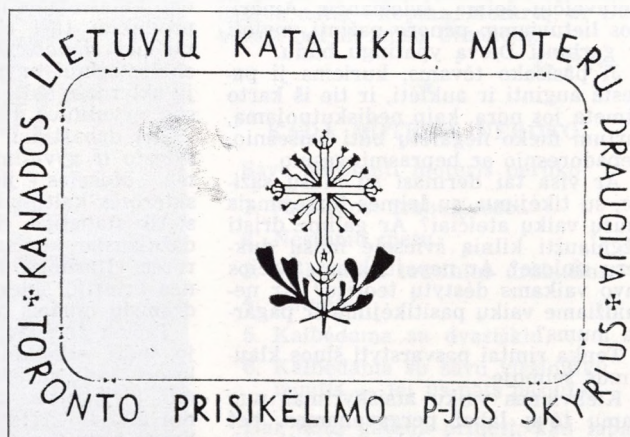
Mineralinių ir sintetinių trąšų vartojimas vietoje senoviskų organinių: gyvulių mėšlo, komposto, žaliųjų trąšų — ilgainiui naikina dirvožemyje gyvenančius sliėkus bei mikroorganizmus, pakeičia dirvožemio struktūrą, nualina jį, nuplėšia dirvą. Tokiame dirvožemyje išaugintos daržovės bei javai irgi nustoja dalies savo savybių.

Nenuostabu, kad giliau mąstantieji amerikiečiai ėmė rimtai reaguoti į tą chemikalų antplūdį ir kas kartą gausiau įsitraukia į vadinamą "Organic gardening and farming" sąjūdį. Pagrindinis to sąjūdžio obalsis yra "kiek įmanoma vengti chemikalų gyvulių bei augalų kultūroje". Visur, kur tik galima, vartoti natūralius maisto gaminimo būdus. Savo išaugintus grūdus malti primitiviuose malūnuose, kad miltuose išliktų visos, paprastai šalinamos dalys: daigeliai, sėlenos. Miltų nebaltinti, nedezinfekuoti ir kepant duoną vengti įvairiausių, kepyklų pramonėje vartojamų, priedų.

Auginant daržoves bei vaisius kovai su kenkėjais verčiau parinkti labiau atsparią veislę, taikyti natūralias, dažnai pačios gamtos taikomas priemones — pvz., saugoti ir globoti paukščius giesmininkus, laikyti darže varles, rupūžiukes, kurios suėda daugybę vikšrų ir kitokių kenkėjų. Vaismainis, žemės pridengimas puriomis medžiagomis (mulch), komposto gaminimas laikomas čia būtinu dalyku.

Užperkant ir gaminant maistą namuose vengti ryškiai nuspalvintų produktų, visokių pusiau pagamintų (precooked) valgių, desertų; vieton baltos vatinės duonos vartoti pilno grūdo "razavą".

Ranka ranson su "Organic gardening" sąjūdžiu eina sveikatos maisto "Health food" krautuvų tinklo plitimas, kad tie, kurie neturi galimybės patys savo maisto išauginti, kaip miestiečiai, galėtų įsigyti jiems reikalingų produktų, o gamintojai savo išteklius parduoti.

KLK Moterų Draugijos Prisikėlimo parapijos skyriaus vėliava, kurios projektą paruošė N. Kulpavičienė. Buvo manoma vėliavą pagaminti čia pat Toronte, bet susidurta su tinkamos medžiagos ir kitais trūkumais. N. Kulpavičienė išvykusi kuriam laikui Europon, ten bandys rasti vėliavai pagaminti galimybes.

• ORGANIZACINĖ VEIKLA

AUSTRALIJOS MELBOURNO KATALIKŲ MOTERŲ DR-JOS METINĖ VEIKLA

Š.m. rugpjūčio 18 d. atšventėme dr-jos metinę šventę. Šv. Mišių metu, priėmus šv. Komuniją, narės pavedė dr-jos darbą savo Globėjos Aušros Vartų Marijos globai. Kuklioje popietėje, drauge su savo šeimomis ir bičiuliais, buvo pasidžiaugta atliktais darbais, apmąstytos klaidos...

Dvasios vadas kun. J. Daukny, Australijos Liet. Kat. Federacijos pirm. A. Bakaitis ir kitų katal. organizacijų dalyviai palinkėjo dr-jai sėkmės, padarino ir ragino ir toliau tęsti tą naudingą lietuviškumui ir Melbourn lietuviškai visuomenei darbą.

Nors metų bėgyje dažnai bėgiojome susirūpinusios, nors vėlūs vakarai, ruošiant ir tvarkant pobūvius, merkė akis, metų pabaigoje suvestas darbų balansas įvertino visas pastangas ir parodė dr-jos narių pareigų supratimą, meilę pasirinktajai dr-jai ir jos idealams. Darbas davė nemažą įnašą į dvasinį ir medžiaginį dr-jos gyvenimą.

Narių asmenybei ugdyti, susirinkimų metu buvo skaitomos (pačių narių ir svečių) paskaitos, susipažinama su platesne PKMO Unijos ir PLK Sąjungos veikla, aptariami liet. katalikiškų org-jų, auklėjimo reikalai ir t.t. Paskaitos: "Lietuvė moteris tautiškuo auklėtoja", "Katalikė moteris religiniame ir visuomeniniame gyvenime", PKMO Unijos suvažiavimo Romoje darbai ir siekimai", "Šv. Merželės motinystės auka ir žemiškasis Jos gyvenimo kelias" (pagal prof. A. Maceinos veikalą "Geroji Padėjėja"), "Moteris erdvėje" ir kt.

Religinė praktika atliekama giliai. Kiekvieno mėnesio pirmą dieną ir Marijos šventėse, tuoj po liet. pamaldų, kalbamas bendras rožinis; visos narės priklauso Gyvojo rožinio rateliui.

Kadangi Australijoje, palyginamai mažas moterų skaičius skaito žurnalą

"Moteris", "Tėviškės Aiduose" pradėtas vesti Melbourne Kat. Moterų skyrius. Norima kuo didesnį moterų skaičių supažindinti su lietuvių ir tarptautine kat. moterų org-jų veikla, uždaviniais; pasidalinti bendrais, visas moteris liečiančiais klausimais.

Liet. tradicijas ir glaudesnius santykius savųjų tarpe palaikyti — rengiamos bendros Kūčios, N. Metų sutikimai, Užgavėnių blynai ir kiti pobūviai, kurie visada yra gausiai lietuvių lankomi.

Dr-ją jautriai atsiliepia į kiekvieną lietuvišką balsą ar prašymą ir iš tolimiausio pasaulio krašto. Narės organizuoja šalpos ratelius ir remia saleziečių gimnaziją, šv. Kazimiero kolegiją Romoje, Vasario 16 gimnaziją V. Vokietijoje, liet. bažnyčių išeivijoje statybą ir t.t., o tų ratelių rėmėjos, daugumoje, yra irgi dr-jos narės, ir jų šeimos.

Suprasdamos, kad pinigais yra viena svarbesnių priemonių dr-jos uždaviniams įvykdyti, narės aukoja daug laiko ir darbo išdui papildyti. Kas sekmadienį, po liet. pamaldų, vis dar tebelaikomi užkandžių bufetai, pravesta loterija, Kaziuko mugė, surengtas net MK Mot. dr-jos pirmasis balius, kuris davė gero pelno.

Stengiamės uždirbtus pinigus išskirstyti racionaliai, apimant visus pagrindinius liet. gyvenimo reikalus. Šių metų pajamos £ 935.3.9; išlaidos — £ 526.12.3: spaudos, kultūr. ir religiniams reikalams £ 228.9.0, socialiniams reikalams: ligonių lankymas, pašalpos, šv. Mišios, užuojautos spaudoje, dovanos ir kt. — £ 103.10.0; dr-jos vidaus reikalams irgi susidaro nemaža suma, nes kaikiuriems draugijos darbams reikalinga turėti inventorių. Teko įsigyti keli tuzinai staltiesių, indų, šaldytuvą ir kitokių šeiminkams būtinų įrankių.

Nors ir nedideli, negarsūs kasdieniniai yra mūsų darbai, bet jie yra reikalingi ir šiltai įvertinami liet. kat. visuomenės Australijoje.

Narė

• Madų ir grožio pasaulis

Veda IRENA KAIRIENĖ

Šių metų žiemai

Atrodo, kad praeitais metais nusiaubusi visą Europą šalta žiema padiktavo šiai žiemai madas.

Grįžta atgal karo metų devėtieji augšti auliniai batai. Jie gaminami iš plastikos, įvairiausių spalvų ir formų. Drauge su tais batais dėvimos raštuotos kojines. Jos mezgamos iš vilnos ir orlono. Net ir nylono kojines mezgamos vienos spalvos raštuotu mezginiu. Žodžiu, žiemą moterų paprastai labai plonai dangstomos kojos, pagaliau sušils. Šią žiemą — kuo retesnis, kuo mažiau matytas apavas — tuo geriau.

Megztos kepuraitės taip pat populiarios. Bet pusę jų užims kailinės kepurės. Jos siuvamos iš tikro kailio ir pliušo ir kuo gauruotesnės — tuo daugiau.

Apykaklės ir rankogaliams naudojamos vėl lapės ir kiti ilgo plauko kailiai. Kailiu puošiamos ir vakarinės suknelės.

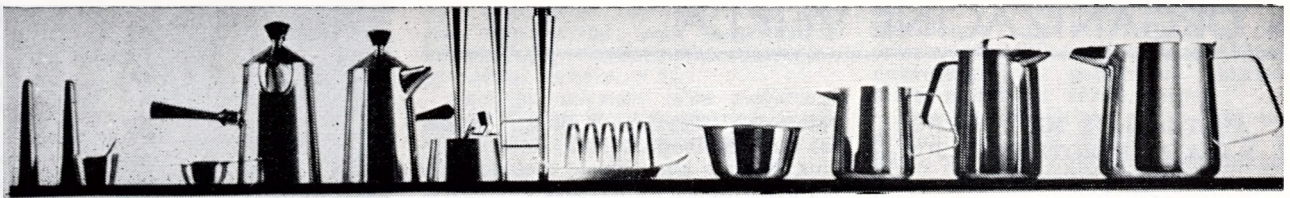
Daugelis sportinių rūbų siuvami iš minkštos, matiniai išdirbtos odos (zamšo). Ji naudojama švarkams, apsiaustams, liemenėms, sijonams ir net skrybėlėms. Taip pat naudojama drauge su megsta vilna. Pavyzdžiui, odinis švarkas gali turėti megztines rankoves ir apikaklę.

Vilnonės medžiagos yra storos, puoktos, ypatingai populiarūs mohair vilna. Ji nepaprastai lengva ir šilta.

Po kailiniais apsiaustais labai ma-

Australijos Melbourne Katalikių Moterų Draugijos narių dalis su kun. J. Daukniu, kuris pavadavo Dr-jos dvasios vadą kun. Pr. Vaserį, išvykusį Amerikon ir Kanadon atostogų.

• Šeimininkų kampelis

Veda ALDONA RUSINIENĖ

Marinuotos stirnienos tušinys

Marinatas:

- 1¼ puoduko vyninio acto arba 1 puodukas vandens ir ¼ puoduko cider acto,
- 2 juniper uogos perpjaautos į 4 dalis, (gaunamos vaistinėje),
- 1 šaukštas druskos,
- 6 juodieji pipirai,
- 1 lauro lapas,
- ½ vidut. dydžio svogūno pjaustyto,
- ½ morkos pjaustytos riektėmis,
- 2 šaukštai cukraus,
- 2 gvazdikėliai.

Tušinys:

- 2½ svaro stirnienos (peties),
- 3 šaukštai taukų,
- ½ šaukštelio maltų pipirų,
- 1½ šaukštelio druskos,
- 1 vidut. dydžio pjaustytas svogūnas,
- ½ puoduko pomidorų košės (purée),
- ¾ puoduko vandens,
- 1 šaukštas miltų.

Darbas:

Nuvalyti ir nušluostyti sausai mėsą. Nupjaustyti matomus taukus ir supjaustyti mėsą keturkampiais nedideliais gabaliukais. Sudėti į stiklinį arba emaliuotą indą ir užpilti šaldytu marinatu. Uždengus padėti į šaldytuvą vienai arba dviem dienom. Mėsą marinatė pavartyti porą kartų į dieną. Išgriežti mėsą iš marinato ir padėti kad gerai nuvarvėtų. Pakaitinti taukus aliuminiame puode arba keptuvėje

(špižiniame mėsa gali pajuoduoti) ir apkepinti mėsą gerai iš visų pusių. Pridėti ¾ puoduko iškošto marinato, pipirų ir druskos. Uždengus tušinti ant lengvos ugnies 1½ val. Tada įdėti svogūnų, pomidorų košę ir ½ puod. vandens ir tušinti dar vieną valandą. Patirštinti padažą miltais, pavirinti dar porą minučių ir duot į stalą laba karštą. Šešiams asmenims.

Zuikiena

Marinatas:

- 2 puodukai vandens,
- ½ puoduko acto,
- 3 šaukštai cukraus,
- 1 šaukštas druskos,
- 10 gvazdikėlių,
- ½ lauro lapelio,
- 10 pipirų.

Tušinys:

- 1 zuikis supjaustytas porcijomis,
- 3 šaukštai sviesto arba taukų,
- 1 vidut. dydžio pjaustytas svogūnas,
- 1½ šaukšto miltų,
- 3 šaukštai vandens,
- ½ puoduko rūgščios grietinės.

Darbas:

Išvirti ir atšaldyti marinatą. Sudėti zuikienos porcijas į stiklinį arba emaliuotą indą ir užpylus marinatu, palikti vėsioj vietoj per naktį. Išimti mėsos porcijas ir leisti nuvarvėti. Mėsą apkepinti riebaluose iki visos pusės gražiai paruduos. Sumažinti karštį ir pridėti ½ puoduko perkošto marina-

to. Uždengus tušinti 1 valandą, arba iki mėsa pasidarys minkštoka. Pridėti svogūnų, dar daugiau marinato ir vėl tušinti ant lengvos ugnies iki mėsa pasidarys labai minkšta. Tuomet padaryti košelę iš miltų ir vandens ir užpilti ant mėsos. Pavirti porą minučių; tuomet sudėti rūgščią grietinę, gerai išmaišyti ir pakaitinti, bet neužvirinti. Duot tuoju. 4-6 porcijos.

Vaisinis pyragas

Vaisinis pyragas yra brangus, bet labai skanus ir patogus tuo, kad gali ilgai stovėti. Skanus bus tuomet, jei bus tinkamai iškeptas ir susistovėjęs. Todėl vaisinį pyragą reikia iškepti maždaug 3-4 savaites prieš valgant.

Kepimui galima vartoti įvairaus dydžio formas, bet tuo pačiu laiku kepat parinkti maždaug vienodo dydžio. Tinkamiausios yra pailgos augštais kraštais blėkutes. Ištepiti blėkutes, iškloti dugną bei šonus storu rudu vyniojimui popierium ir vėl ištepiti.

Džiovintus vaisius reikia pjaustyti pailgiais siaurais šniūreliais, vyšnias į 2-4 dalis. Pailgai pjaustyti vaisiai palaiko geresnę pyrago formą; pyragą lengva pjaustyti ir plonais gabaliukais.

Pirmiausia reikia supjaustyti vaisius, riešutus, supilti skysčius ir gerai išmaišius palikti uždengtą vėsioj vietoj per naktį. Gerai permaišyti dar porą kartų, nes skysčiai nusėda į dugną. Prieš kepat produktai turi būti kambario temperatūros. Miltus ir priesko-

dinga dėvėti baltos arba šviesiai smėlinės spalvos eilutes ar sukneles. Sakoma, tada geriausiai pastebimas tamsių kailių grožis. Brangūs minkų kailiukai plačiai naudojami kepurėms ir liemenėms. Taip pat šiemet iš minkų siuvami sportiniai apsiaustai, su angliškom apikaklėmis ir diržais.

Atrodo, pradedant šukuosenom šiemet viskas lygu ir paprasta. Bet tokia "paprasta" elegancija atsiekiama tik gerų amatininkų ir brangių medžiagų pagalba.

Prancūzų plaukų šukavimo salonai pranašauja šiai žiemai dviaugštes šukuosenas. Dienos metu plaukai šukuojami kaip galima lygiau, jokių garbanėlių. Visa paslaptis yra plaukų nukirpime. Jie kerpami šiemet trumpiau ir taip, kad sudarytų įspūdį natūraliai besisukančių plaukų.

Vakare kiekviena madinga ponis sušukuota "dviem augštais". Dalis tos šukuosenos gali būti ir pridėtų dirbtinių plaukų (hairpieces). Taip pat dėvimi plaukuose blizgučiai, kaspiniai ir net plunksnos.

Žinoma, nei viena šukuosena negali būti uniforminiai pritaikoma visoms. Kiekvienos uždavinys ją pasirinkti individualiai.

nus, bei kepimo miltelius persijoti 3 kartus. Sviestą išsukti dideliame dubenyje ir sudejus cukrų dar kartą gerai išsukti. Kiaušinius dėti po vieną gerai išskant po kiekvieno įdėjimo, tuomet dėti miltus ir išmaišius, visą masę užpilti ant vaisių. Išmaišyti labai gerai iki visi vaisiai ir riešutai vienodai apsuviolios. Dėti į paruoštas formutes, gerai prispausti visus kampus, kad neliktų tuščių vietų. Paviršių sulyginti ir aptepti pienu, tai sumažina parudimą ir duoda gražiai blizgantį paviršių.

Pripildytas formutes sudėti ant negilios didelės blėkutės, pripilti vandens į dugną maždaug $\frac{1}{4}$ colio ir dėti į krosnį. Kepti prie 250° - 300° F karščio. Kai vanduo išgaruos, papildyti vėl tiek pat verdančiu vandeniu.

Formutės, kuriose telpa $1\frac{1}{4}$ svaro vaisinio mišinio, iškeps per 2.30 val. Didesnės $1\frac{1}{2}$ - $1\frac{3}{4}$ sv. reikalinga bus kepti maždaug 3 val. Iškeptą pyragą išimti iš krosnies ir palikti blėkutėse iki ataus. Tuomet dekoruoti arba tik uždėti glajų kad gražiai blizgėtų. Kai viskas apdžiusta, aklina suvynioti į celofaninį arba aliumininį popierių. Sudėti į gerai uždaramą dėžę (tinka ir kardoninė) ir laikyti vėsioj vietoj.

Proporcija:

- 1 puodukas vidutiniško sirupo,*)
- $\frac{1}{2}$ svaro cukruotų žievelių,
- $\frac{1}{2}$ sv. cukruoto ananaso,
- $\frac{1}{2}$ sv. cukruotų vyšnių,
- 2 pokeliai (po 15 uncijų) šviesių razinkų,
- 2 sv. datulių (dates) be kauliukų,
- 1 vidutiniškas apelsinas, sunka ir žievelę,
- 1 vidutiniška citrina, sunka ir žievelę,
- 6 kiaušiniai,
- 1 puodukas pasūkų (buttermilk),
- 1 pint sirupo arba sunkos nuo marinuotų arba vekuotų persikų,
- 2 svarai pekano riešutų (pecan),
- 4 puodukai sijotų miltų,
- 1 šaukštukas kepimo sodos,
- $\frac{1}{2}$ šaukštuko druskos,
- $\frac{3}{4}$ sv. sviesto arba margarino,
- $2\frac{1}{4}$ puoduko cukraus.

Bus apie 12-14 sv. pyrago.

*) Vidutiniškas sirupas padaromas taip: $\frac{1}{2}$ puoduko cukraus ir vieną puoduką vandens pavirinti 5 min. Pridėti 1 šaukštą balto kukurūzų sirupo ir atvėsinti.

Vaisinis pyragas su bananais

Proporcija:

- $\frac{1}{2}$ sv. datulių pjaustytų į 4 dalis,
- 2 puodukai cukruotų vyšnių (1 sv.),
- 2 puodukai pekano riešutų (1 sv.),
- 1 sv. cukruotų ananasų,
- 1 puodukas šviesių razinkų,
- 1 sv. kapotų maišytų vaisių, (citrininių, figų ir kt.),
- 3 puodukai miltų,
- $\frac{3}{4}$ šaukštuko kepimo sodos,
- $\frac{1}{2}$ šaukštuko druskos,
- 1 šaukštelis tarkuoto muškato riešuto (nutmeg),
- $\frac{3}{4}$ puoduko sviesto,
- 2 puodukai cukraus,
- 1 šaukštelis vanilijos,
- 4 kiaušiniai,
- 4 didelės gerai prinokę bananai,
- $\frac{1}{2}$ puoduko pasūkų (buttermilk).

Darbas:

Paruošti formas, kaip augščiau nurodyta, supjaustyti vaisius ir riešutus,

išskyrus vyšnias ir razinkas. Sudėti į didelį dubenį. Miltus, sodą, druską ir muškato riešutą persijoti 3-4 kartus. Atskirai išsukti sviestą, sudėti cukrų, vaniliją ir dar gerai išmaišyti. Kiaušinius dėti po vieną ir gerai išsukti iki purumo. Sudėti persijotus miltus ir prieskonius po truputį maišant. Nuļpti bananus, sumaišyti ir sudėti į sviesto mišinį. Išsukti iki susivienodins. Užpilti viską ant vaisių, išmaišyti ir supilti pasūkas visą laiką maišant. Sudėti į paruoštas formas ir, gerai išlyginus paviršių, dėti kepti prie 300° F 2 valandas arba iki bus gerai iškepę. Bus apie $7\frac{1}{2}$ svaro pyrago.

Daniška mielinė tešla

Proporcija:

- 4 šaukštukai cukraus,
- 1 puodukas drungno vandens,
- 4 pokučiai džiovintų mielių, (arba 4 pok. presuotų šviežių),
- 1 puodukas pieno,
- 6 šaukštai sviesto arba margarino,
- $\frac{1}{2}$ puoduko cukraus,
- 2 kiaušiniai,
- 1 kiaušinio trynys,
- $\frac{1}{2}$ šaukštuko druskos,
- $\frac{1}{2}$ šaukštuko vanilijos,
- $\frac{1}{2}$ šaukštuko citrinos ekstrakto,
- 7 puodukai sijotų miltų,
- $1\frac{1}{2}$ puoduko sviesto arba margarino,
- 1 kiaušinio baltymas,
- 1 šaukštas šalto vandens,
- 1 pakutis vanilijos pudingo,
- uogienės, riešutų, vyšnių,
- $\frac{1}{2}$ puoduko kukurūzų sirupo.

Darbas:

Ištirpinti 4 šaukštukus cukraus drungname vandenyje ir supilti mieles. Leisti pastovėti 10 minučių. Išmaišyti gerai, įpilti virintą atvėsintą pieną.

Atskirai išsukti sviestą ir pusę puoduko cukraus. Kiaušinius ir kiaušinio trynį gerai išsukti. Pridėti druską, vanilijos ir citrinos ekstraktą, išmaišyti ir sudėti į sviesto ir cukraus mišinį. Į mieles įdėti 3 puodukus miltų ir išplakti iki susivienodins. Po to sudėti kiaušinių ir sviesto mišinį, dar kartą gerai išplakti.

Pamažu sudėti likusius 4 puodukus miltų arba tiek, kad pasidarytų vidutiniško minkštumo tešla. Išversti ant kočiojimo lentos ir paminkyti truputį. Dubenį ištepti riebalais, sudėti tešlą ir padėti šiltai uždengus drobe ir leisti pakilti iki bus 4 kartus didesnis.

Paėmus vėl paminkyti apie vieną minutę. Iškočioti ant pamiltuotos lentos pailgą, maždaug $\frac{1}{2}$ colio storumo blyną. Padalinti sviestą pusiau ir uždėstyti smulkiais gabaliukais ant vidurio, kad padengtų maždaug $\frac{1}{3}$ tešlos. Tada užlenkti vieną tešlos galą, kad uždengtų sviestą. Likusį sviestą vėl išdėstyti gabaliukais ant užlenkto gabalo ir užlenkti likusį tešlos trečdalį, kad gražiai susilygintų. Kraštus apspaudyti. Iškočioti tešlą vėl iki $\frac{1}{2}$ colio storumo į pailgą gabalą. Sulankstyti voko pavidale visus kraštus lenkiant į vidų. Padėti šaltai vienai valandai.

Po to vėl iškočioti iki $\frac{1}{2}$ colio storumo, vėl užlenkti kraštus į vidų ir dar padėti šaltai pusei valandos. Dar kartą iškočioti tokio pat storumo pailgą gabalą. Dabar tešla jau tinkama daryti įvairių formų bulkutėms, riestainiams arba pintiems pyragams.

Daryti įvairių formų bulkutes, dėti ant išteptų blėkučių ir leisti pasikelti

uždengus drobe ($\frac{3}{4}$ val.) iki padvigubės. Prieš kepatį patepti kiaušinio baltymu sumaišytu su 1 šaukštu vandens. Puošti vyšniomis, riešutais, razinkomis arba pudingu, pripildant bulkutėse įdubimus.

Kepti karštoje krosnyje 450° - 500° apie 5 minutes arba iki truputiuką paruduos. Sumažinti karštį iki 400° ir dar kepti 15-20 min. iki bus gerai iškepę.

Išėmus karštas bulkutes aptepti sirupu. Šios rūšies bulkutes galima užšaldyti. Sudėti į sandarią metalinę dėžutę arba suvynioti į aliumininį popierių.

Šią proporciją galima sumažinti pusiau, tik kiaušinio trynys ir baltymas nedalinami perpus.

• Laiškai

...„Moterį“ skaitau su dideliu pagėgimu. Kas daugiausia šiame žurnale man patinka — tai ta spindinti, perdėm lietuviška dvasia, kultūringas, skoningas ir rimtas tonas, visada idomūs, dažnai ir labai giles minties ideologiniai straipsniai, kuklūs ir švelnūs eilėraščiai ir beletristiniai dalykėliai, rimtai gvildenamieji šeimos klausimai. Žurnalo išvaizda tikrai puiki.

V. Kulys, Toronto.

GARBĖS PRENUMERATOS

Matulionienė O. — Plattsburg, N.Y.,
Užupienė A. — Toronto, Ont.

ŽURNALUI AUKOJO:

Po \$2: Petronienė R., Boston, Mass.;
Rukšienė K., Toronto, Ont.; Valiukonienė E., Lawrence, Mass.; Žygienė O., Cleveland, Ohio;

Po \$1: Abariuvienė O., Dearborn, Mich.; Alenskienė T., Chicago, Ill.; Anuzienė E., Detroit, Mich.; Apaniuvienė M., Cleveland, Ohio.; Bakaitienė O., Hamilton, Ont.; Bukšienė A., Omaha, Nebr.; Butkuvienė P., Cleveland, Ohio.; Čampienė K., Oakville, Ont.; Čepėnienė A., Chicago, Ill.; Čikotienė B., Philadelphia, Pa.; Dambarienė M., Toronto, Ont.; Eitmenienė I., Hamilton, Ont.; Girėnienė E., Toronto, Ont.; Gobiėnė G., Dearborn, Mich.; Izbickienė D., West Roxbury, Mass.; Jameikienė B., Chicago, Ill.; Jasienė O., Crown Point, Ind.; Jasienė P., New London, Conn.; Kanapkienė O., Toronto, Ont.; Kasčiūskienė B., Chicago, Ill.; Ketvirtienė A., Toronto, Ont.; Kondrotienė E., Queker Hill, Conn.; Kronienė E., Hamilton, Ont.; Liet. Moterų Taryba, Paterson, N.J.; Lukoševičienė V., Hamilton, Ont.; Majauskienė E., Chicago, Ill.; Masolionienė V., Dayton, Ohio.; Paketuriėnė J., Rodney, Ont.; Petronienė D., Dearborn, Mich.; Raubienė L., Grand Rapids, Ill.; Rudienė A., Pacific Grove, Calif.; Rutkauskienė V., Merrick, N.Y.; Sadauskienė V., Toronto, Ont.; Simonaitienė B., Detroit, Mich.; Šoliūnienė A., Lemont, Ill.; Sukienė K., St. Catharines, Ont.; Vaitiekūnienė D., Hamilton, Ont.; Vilutienė E., Chicago, Ill.